

GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI
I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
ALKOHOLOWYCH ORAZ
PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
DLA GMINY ŻÓRAWINA NA LATA
2024-2027

Spis treści

Wprowadzenie	2
1. Diagnoza problemów uzależnień na terenie Gminy Żórawina	4
1.1. Dane instytucji działających w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień	4
1.2. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy	5
1.3. Wyniki badania ankietowego wśród uczniów	10
1.4. Wyniki badania ankietowego wśród nauczycieli	17
1.5. Wyniki badań jakościowych	21
2. Dostępność napojów alkoholowych i innych substancji uzależniających na terenie Gminy Żórawina	22
3. Zasoby instytucjonalne profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	25
4. Potrzeby w zakresie realizacji działań profilaktycznych i informowania o ofercie pomocowej	29
5. Kluczowe problemy do rozwiązania w ramach realizacji <i>Programu</i>	35
6. Analiza interesariuszy <i>Programu</i>	37
7. Cele strategiczne	38
8. Zadania i kierunki działań	39
9. Realizator <i>Programu</i> i realizacja działań	48
10. Finansowanie	48
10.1. Źródło finansowania <i>Programu</i>	48
10.2. Zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	49
11. Sprawozdawczość	50
12. Monitoring i ewaluacja	51

Wprowadzenie

Profilaktyka oraz rozwiązywanie problemów uzależnień to ważna sfera działań z zakresu polityki społecznej realizowanej przez władze publiczne, w tym samorząd gminny.

Zgodnie z Ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi¹ prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gmin. Z kolei Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii² wskazuje, iż przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych gminy. Obie ustawy wskazują, że realizacja tych zadań jest prowadzona w postaci uchwalonego przez radę gminy gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, który stanowi część strategii rozwiązywania problemów społecznych i który uwzględnia cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określone w *Narodowym Programie Zdrowia*.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027 wytycza cele, zdania i kierunki działań w zakresie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania uzależnieniom. Realizowane w ramach programu działania dotyczą profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z alkoholizmem, narkomanią, ale także uzależnieniami od innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnieniami behawioralnymi.

Podstawą wytyczenia celów, zadań i działań do realizacji na lata 2024-2027 jest diagnoza problemów uzależnień. Diagnoza ta została zrealizowana w 2023 roku i zaprezentowana w dokumencie *Analiza występowania problemów społecznych na terenie Gminy Żórawina ze szczególnym uwzględnieniem problemów związanych z uzależnieniami, przemocą, a także problemów dotyczących seniorów i osób z niepełnosprawnościami*. Główne wyniki diagnozy w odniesieniu do sfery uzależnień zaprezentowano również w niniejszym dokumencie. Przedstawiono wyniki analizy *desk research*, wyniki badań ankietowych zrealizowanych wśród mieszkańców Gminy Żórawina, uczniów klas VI-VIII

¹ Art. 4¹ ust 1. Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Dz.U. z 2023 r. poz. 2151, tekst ujednolicony.

² Art. 10 ust. 1. Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, Dz. U. z 2023 r. poz. 1939, tekst ujednolicony.

uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina oraz nauczycieli uczących w szkołach podstawowych w Gminie Żórawina oraz wyniki badań jakościowych w postaci zogniskowanych wywiadów grupowych z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz członkami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także spotkań konsultacyjnych z radnymi, sołtysami oraz seniorami. Dodatkowo prace nad *Programem* konsultowane były z Przewodniczącą Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Na podstawie diagnozy określono kluczowe problemy do rozwiązania w okresie 2024-2027, wyznaczono cele działalności w sferze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, określono zadania oraz konkretne działania do realizacji.

Założono, iż realizowane w ramach *Programu* działania w zakresie profilaktyki prowadzone są na trzech poziomach profilaktyki: poziomie profilaktyki uniwersalnej, mającej przeciwdziałać podejmowaniu zachowań ryzykownych, poziomie profilaktyki selektywnej, kierowanej do grup ryzyka, mającej na celu zapobieganie, ograniczenie lub zaprzestanie podejmowania zachowań ryzykownych oraz profilaktyki wskazującej, kierowanej do jednostek, u których zdiagnozowano pierwsze objawy zaburzeń lub szczególnie zagrożonych rozwojem problemów wynikających z uzależnień.

Cele, zadania i działania określone w niniejszym *Programie* są zgodne z celami operacyjnymi dotyczącymi profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określonymi w *Narodowym Programie Zdrowia*. Niniejszy *Program* realizuje przede wszystkim cel 2. Profilaktyka uzależnień, ale również cel 1. Profilaktyka nadwagi i otyłości i cel 3. Promocja zdrowia psychicznego. Program wpisuje się również w Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2019-2028 – przede wszystkim w cel: Rozbudowa i wzmacnianie systemu przeciwdziałania i rozwiązywania problemów uzależnień, ale także w cele: Podejmowanie działań służących ograniczeniu skali długotrwałego bezrobocia i ubóstwa, Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, Tworzenie warunków dla prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży oraz Realizacja działań w dziedzinie promocji zdrowia.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027 został przewidziany do realizacji na lata 2024-2027, a jego realizatorem jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

1. Diagnoza problemów uzależnień na terenie Gminy Żórawina

1.1. Dane instytucji działających w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień

Informacje dotyczące problemu uzależnień wśród mieszkańców Gminy Żórawina zestawić można w oparciu o działalność instytucji wspierających rozwiązywanie problemów związanych z uzależnieniami: Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego. Dane dla lat 2018-2022 wskazują, że liczba osób korzystających z pomocy w związku z uzależnieniami nie jest duża. Najczęściej osoby z problemami uzależnień zgłaszają się do Punktu konsultacyjno-informacyjnego – w 2022 roku Punkt wsparł aż 32 osoby – najwięcej w analizowanym okresie. Corocznie problemem kilku osób zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, kilka rodzin korzysta z pomocy społecznej w związku z problemem uzależnień (tabela 1.).

Tabela 1. Informacja o wsparciu dla osób i rodzin w związku z problemami uzależnień

Formy działań	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin uzyskujących wsparcie z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu	9	7	2	3	3
Liczba rodzin uzyskujących wsparcie z pomocy społecznej z powodu narkomanii	5	2	1	1	0
Liczba osób uzależnionych od alkoholu z którymi członkowie GKRPA przeprowadzili rozmowy	7	6	9	6	4
Liczba osób wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	2	2	9	18	7
Liczba osób z problemem alkoholowym i narkotykowym korzystająca z porad w Punkcie konsultacyjno-informacyjnym	6	20	20	18	32

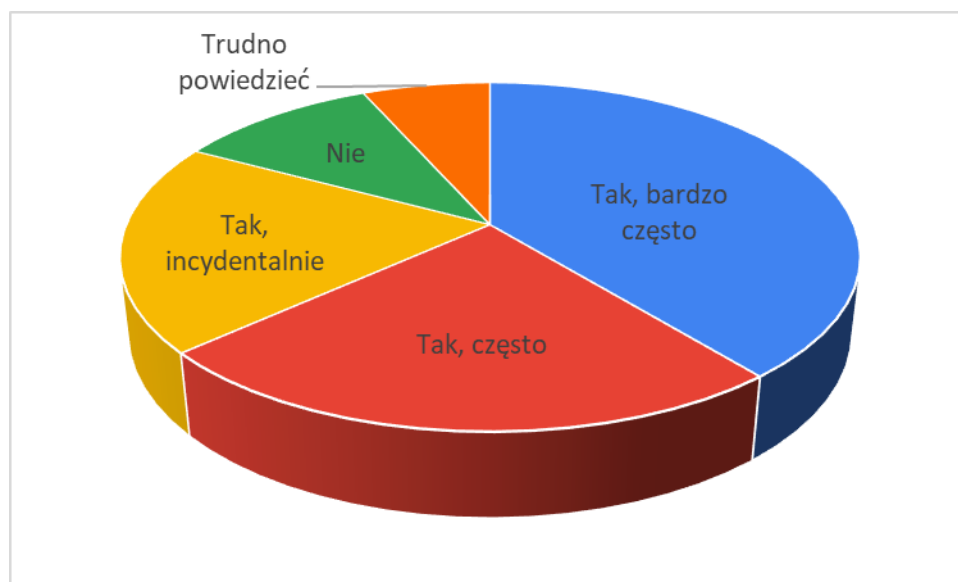
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Liczba osób wobec których działania prowadziła GKRPA oraz które korzystały z pomocy w Punkcie informacyjno-konsultacyjnym pokazuje, że choć problem uzależnienia nie przyjmuje szerokiego zasięgu to jednak jest stale obecny w społeczności lokalnej. Z pewnością osoby korzystające z pomocy to tylko część osób uzależnionych, stąd konieczne są działania informacyjne i wspierające w podejmowaniu decyzji o korzystaniu z pomocy.

1.2. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy

W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród mieszkańców Gminy respondentów zapytano o dostrzeżenie problemów uzależnień oraz realizację zachowań ryzykownych i uzależnienia.

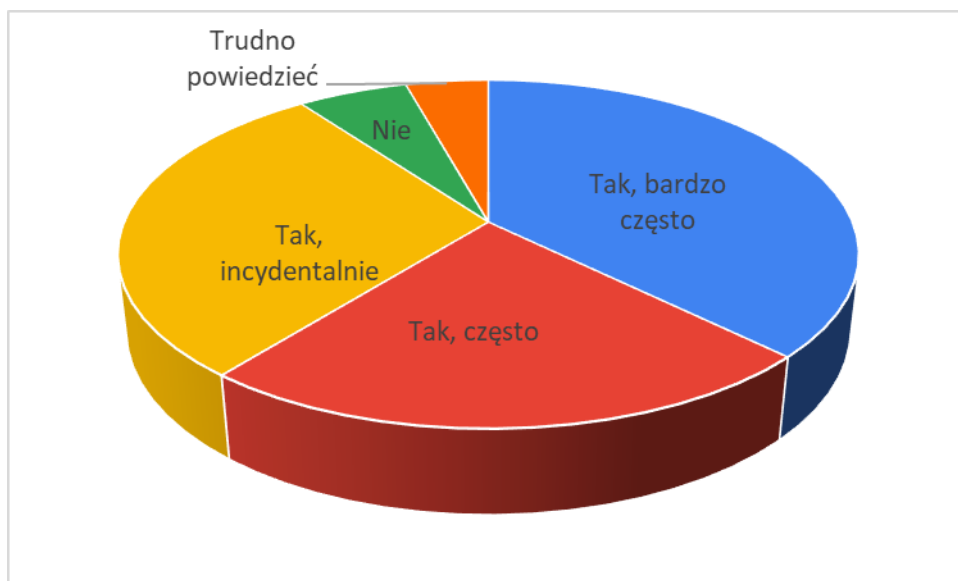
Badanych poproszono wskazanie czy widują na terenie Gminy osoby pijące alkohol w miejscach publicznych. Bardzo często takie osoby widuje aż 39,2% ankietowanych, a w ogóle takie osoby widuje aż 83,3% badanych (ryc. 1.). Zdecydowanie więc problem osób pijących alkohol w przestrzeni publicznej stanowi poważny problem.

Ryc. 1. Widywanie na terenie Gminy Żórawina osób pijących alkohol w miejscach publicznych (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

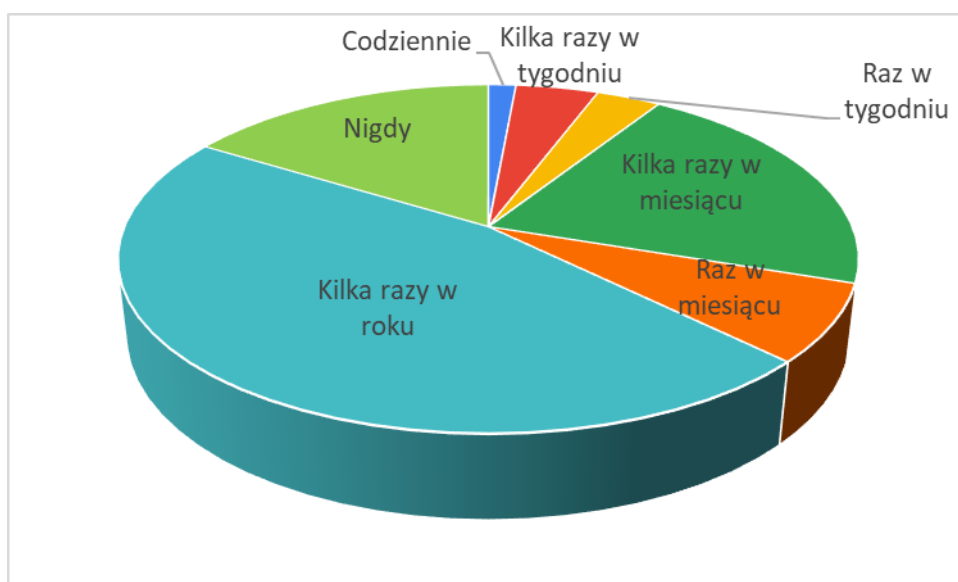
Mieszkańców zapytano też czy widują osoby pod wpływem alkoholu. Bardzo często takie osoby widuje 37,3% badanych (ryc. 2.). Problem picia alkoholu i nietrzeźwości jest więc silnie dostrzegany przez mieszkańców Gminy.

Ryc. 2. Widywanie na terenie Gminy Żórawina osób będących pod wpływem alkoholu (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Respondentów zapytano o stosowanie przez nich używek. W tym kontekście wyniki badań są bardzo optymistyczne. Odsetek respondentów, którzy zadeklarowali picie alkoholu minimum raz w tygodniu wyniósł zaledwie 9,1%. Największa grupa – 46,4% – pije alkohol okazjonalnie, kilka razy w roku (ryc. 3.).

Ryc. 3. Częstotliwość spożywania alkoholu w ciągu ostatniego roku (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Respondenci piją najczęściej słabsze alkohole – aż 46,9% pijących osób najczęściej wybiera wino, a 20,6% piwo. Picie wódki zadeklarowało jedynie 6,9% badanych. Tendencja wybierania napojów zawierających mniejsze stężenie alkoholu jest jednoznacznie korzystna. Respondenci zapytani, ile porcji najczęściej wypijają w zdecydowanej większości wskazali na 1-2 porcje, gdzie porcja rozumiana jest jako szklanka piwa (250 ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (50 ml) – takiej odpowiedzi udzieliło 87,5% badanych. Zaledwie 2,2% pijących wypija 5 lub więcej porcji alkoholu jednorazowo. W tym kontekście należy stwierdzić, że mieszkańcy odpowiedzialnie piją alkohol i nie wskazują na ryzykowne zachowania.

Analiza powodów sięgania po alkohol wskazuje, że respondenci najczęściej piją alkohol dla towarzystwa (64,0%), a sięgają po niego głównie podczas spotkań towarzyskich (73,1%) i uroczystości rodzinnych (50,3%). Sięgają również po alkohol w domu, z innymi członkami rodziny oraz podczas wyjść do restauracji. Niewiele osób pije samotnie w domu (8,0%), żadna osoba nie wskazała na picie alkoholu w pracy, co jest zdecydowanie pozytywne.

Respondentów pijących alkohol zapytano, czy pandemia przyczyniła się do tego, że częściej sięgali po alkohol. Zaledwie 5,1% wskazało na taką tendencję, co również jest pozytywne.

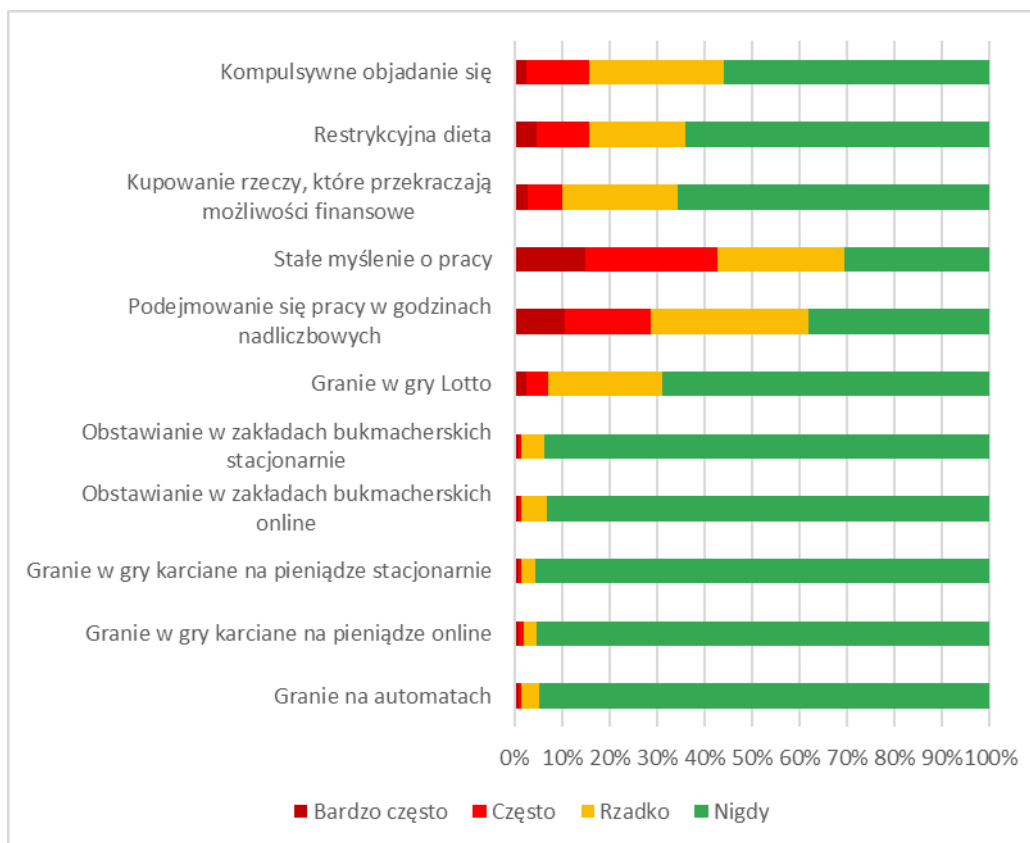
Dwie osoby (1,1% respondentów pijących alkohol) zadeklarowały, że zdarzyło im się kierować pojazdem pod wpływem alkoholu. Jedna z osób, które wskazały, że kierowały pojazdem pod wpływem alkoholu zadeklarowała picie kilka razy w tygodniu, druga raz w tygodniu. Osoby nie wypijały dużych dawek alkoholu – osoba pijąca kilka razy w tygodniu deklarowała 1-2 porcje jednorazowo, a osoba pijąca raz w tygodniu 3-4 porcje.

Niewielu respondentów pali papierosy. Do palenia przyznało się 24,4% osób, przy czym codziennie pali 17,7% ankietowanych. Pozytywne jest, że aż 75,6% respondentów nie sięga w ogóle po papierosy.

Zaledwie trzech respondentów (1,4% ankietowanych) zadeklarowało, że w ciągu ostatniego roku zażywało substancje psychoaktywne. Wszyscy oni wskazali, że czynili to kilka razy w roku. Dwie osoby zażywały marihuanę, natomiast jedna osoba wskazała na marihuanę, LSD, amfetaminę, heroinę, ekstazy, środki nasenne, leki oraz dopalacze. Osoba zażywająca te narkotyki wskazała, że podczas pandemii częściej zaczęła sięgać po narkotyki, pozostałe osoby wskazały, że pandemia nie miała wpływu na częstotliwość sięgania po narkotyki. Nikomu nie zdarzyło się prowadzić pojazdów mechanicznych pod wpływem narkotyków.

Korzystanie z urzędzeń elektronicznych zadeklarowało 98,1% badanych. Generalnie powinno to być 100,0%, gdyż wypełnienie ankiety elektronicznej wymagało skorzystania z urządzenia elektronicznego, chyba, że założyć korzystanie z pomocy innej osoby. 57,9% korzysta z urzędzeń elektronicznych do 3 godzin dziennie, zaś co piąty ankietowany (19,6%) 7 i więcej godzin dziennie. To przede wszystkim osoby młode korzystają z urzędzeń elektronicznych 4 i więcej godzin dziennie. Korzystanie tak długo z elektroniki może prowadzić do uzależnień, a odsetek osób nie rozstających się z urządzeniami elektronicznymi jest znaczący. 48,8% respondentów twierdząco odpowiedziało na pytanie czy pandemia przyczyniła się do zwiększenia częstotliwości korzystania z urzędzeń elektronicznych. Z pewnością pandemia jest okolicznością sprzyjającą wydłużaniu czasu korzystania z elektroniki – urządzenia elektroniczne służyły wówczas utrzymywaniu kontaktów z innymi ludźmi, ale również rozrywce – w związku z ograniczeniem innych możliwości. Połowa respondentów (49,8% osób) bardzo często lub często korzysta z urzędzeń elektronicznych dłużej niż zakładała. Zdecydowanie częściej dotyczy to osób, które długo korzystają z urzędzeń elektronicznych w ciągu dnia (4 godziny i więcej). Długie korzystanie z elektroniki sprzyja wydłużaniu tego czasu i może prowadzić do negatywnych konsekwencji korzystania z urzędzeń elektronicznych.

Respondentów zapytano również o wykonywanie czynności, które mogą prowadzić do uzależnień behawioralnych. Pozytywny jest fakt, że niewielki odsetek respondentów gra w gry karciane na pieniądze, gra na automatach czy obstawia w zakładach bukmacherskich. Również opcje online nie mają większej liczby zwolenników. Respondentom zdarza się grać w gry Lotto, kupować rzeczy, które przekraczają możliwości finansowe. Większy odsetek respondentów deklaruje problemy z odżywianiem. 15,8% bardzo często lub często kompulsywnie się objada, a 15,8% jest na restrykcyjnej diecie. Zdarzało się, że kobiety zaznaczały obie te opcje, co prawdopodobnie wiąże się z systematycznym przechodzeniem od jednej czynności do drugiej. Zdecydowanie największym problemem jest jednak praca zarobkowa. Aż 42,6% osób często lub bardzo często ma tendencje do myślenia o pracy, a 28,7% podejmuje się pracy w godzinach nadliczbowych (ryc. 4.). Oczywiście praca w godzinach nadliczbowych często podejmowana jest z powodów ekonomicznych, jednak stres związany z pracą i wydłużone godziny pracy mogą prowadzić do negatywnych konsekwencji zdrowotnych, czy w życiu rodzinnym.

Ryc. 4. Wykonywanie określonych zachowań w ciągu ostatniego roku (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

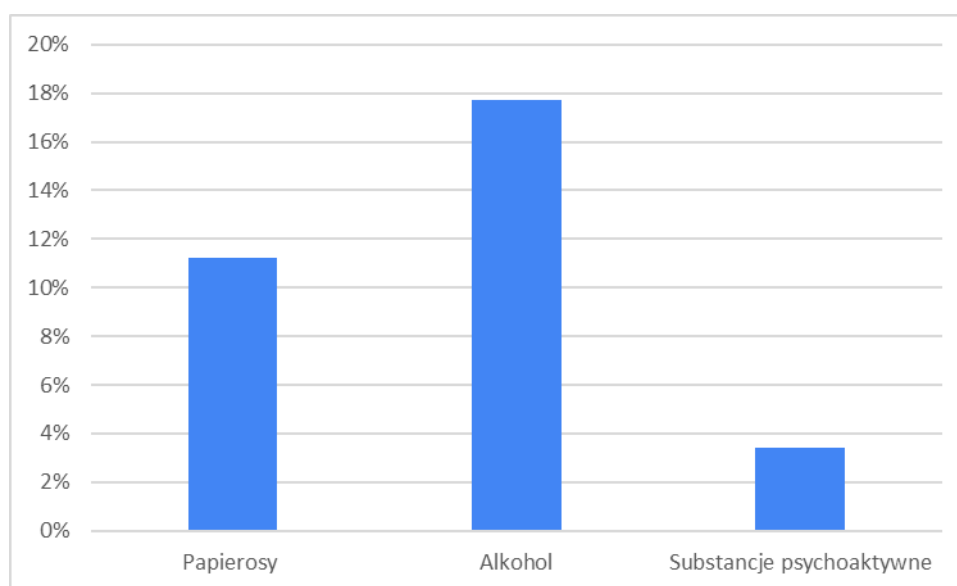
Podsumowując, zwrócić należy uwagę na zidentyfikowany problem picia alkoholu w miejscach publicznych na terenie Gminy. Analiza zadeklarowanych przez respondentów zachowań wskazuje na niewielki zakres zagrożenia uzależnieniami i odpowiedzialne korzystanie z używek.

1.3. Wyniki badania ankietowego wśród uczniów

Uczniów klas VI-VIII ze szkół podstawowych w Gminie Żórawina zapytano o kontakt z substancjami uzależniającymi – palenie papierosów, picie alkoholu, zażywanie substancji psychoaktywnych, a także o zachowania mogące prowadzić do uzależnień: korzystanie z urządzeń elektronicznych i granie w gry hazardowe.

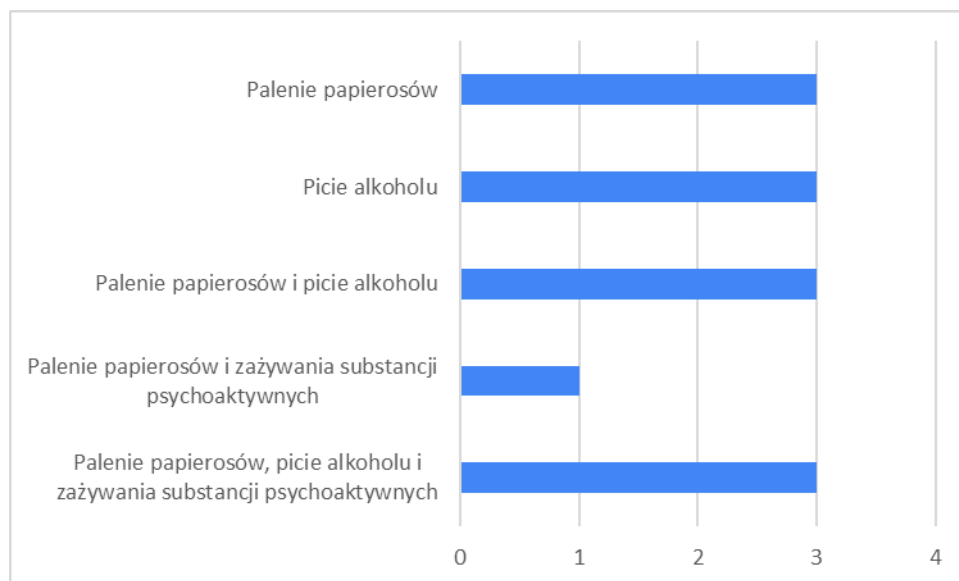
Wskazać należy, że niektórzy uczniowie mieli już kontakt z substancjami uzależniającymi, szczególnie alkoholem i papierosami. Niemalże co piąty uczeń (17,7%) próbował alkoholu, co dziesiąty (11,2%) palenia papierosów, a 8 uczniów, czyli 3,4% ogółu, zadeklarowało, że zażywało substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki niezapisane przez lekarza) w celu odurzenia się – jednak odpowiedzi trzech należy uznać za niewiarygodne (ryc. 5.).

Większość uczniów ma doświadczenia w pojedynczych próbach z substancjami uzależniającymi, zaledwie 13 osób zadeklarowało zażywanie substancji uzależniających w ciągu ostatnich 30 dni (ryc. 6.), w tym 3-4 odpowiedzi należy uznać za niewiarygodne (jednej pijącej alkohol i 3, które zadeklarowały palenie papierosów, picie alkoholu i zażywanie substancji psychoaktywnych). W tym kontekście uznać należy, że zażywanie substancji psychoaktywnych nie stanowi problemu w szkołach podstawowych w Gminie Żórawina. Problemem jest okazjonalne palenie papierosów i picie alkoholu przez młodzież.

Ryc. 5. Zażywanie substancji uzależniających kiedykolwiek w życiu przez uczniów klas VI-VIII (n=232)

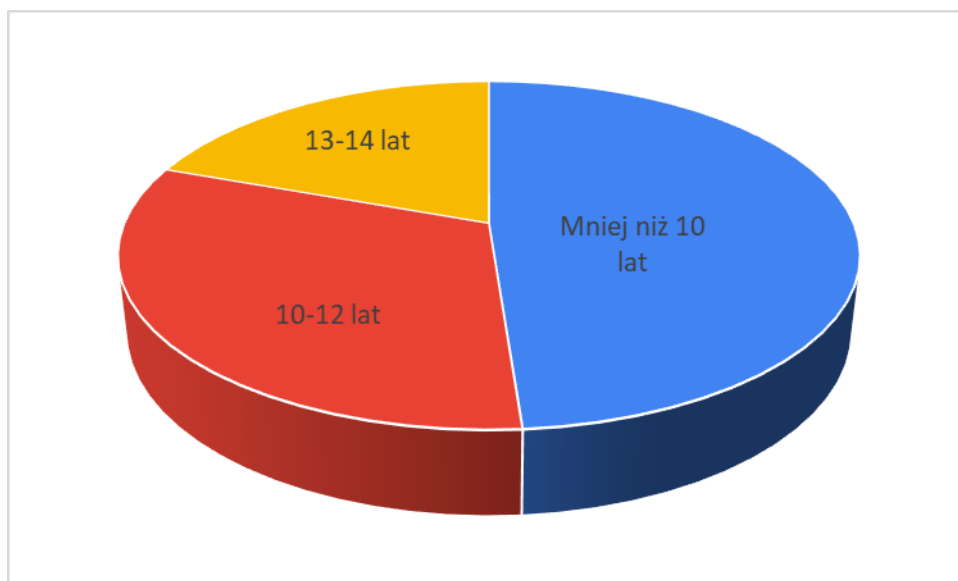
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 6. Zażywanie substancji uzależniających w ciągu 30 dni poprzedzających badanie przez uczniów klas VI-VIII (n=232)

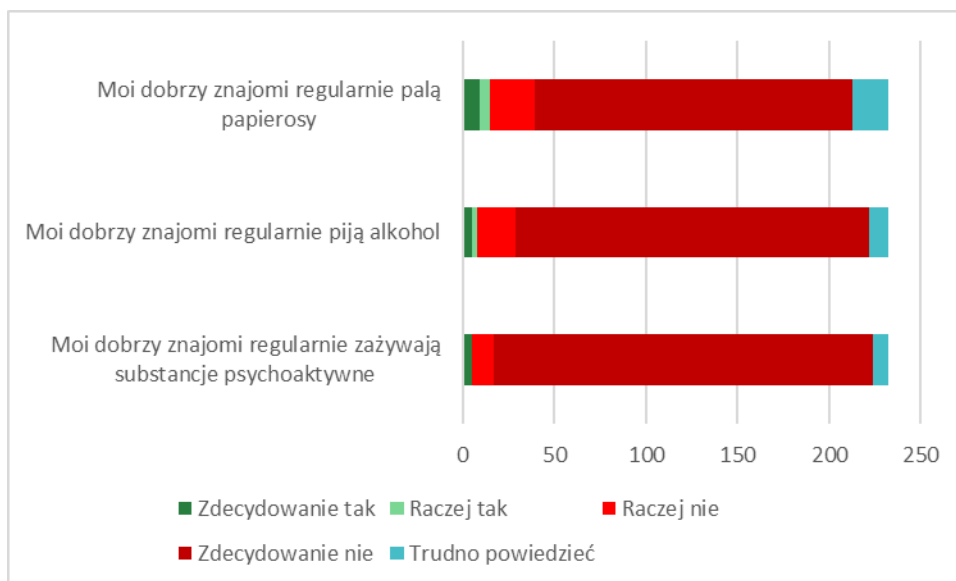
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Na pytanie o wiek inicjacji alkoholowej 48,8% uczniów wskazało, że miało wówczas mniej niż 10 lat (ryc. 7.). Wiek inicjacji wskazuje, że działania profilaktyczne powinny być prowadzone wcześniej, już w młodszych klasach szkoły podstawowej. Osoby mające kontakt z alkoholem najczęściej piły piwo – tak zadeklarowało 51,2% uczniów, którzy próbowali alkoholu. 3 osoby wskazały, że kontakt z alkoholem to spróbowanie pianki z piwa lub łyka piwa od rodzica. Popularnym trunkiem jest również wino i szampan – ich próbowanie zadeklarowało odpowiednio 36,6% i 29,3% uczniów. Sześciu uczniów zadeklarowało, że przynajmniej raz w życiu upiło się, to znaczy wypilo tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo. Uczniowie, którzy zadeklarowali upicie się to zarówno dziewczęta, jak i chłopcy. Dwoje z tych uczniów uczęszczało do klasy VI.

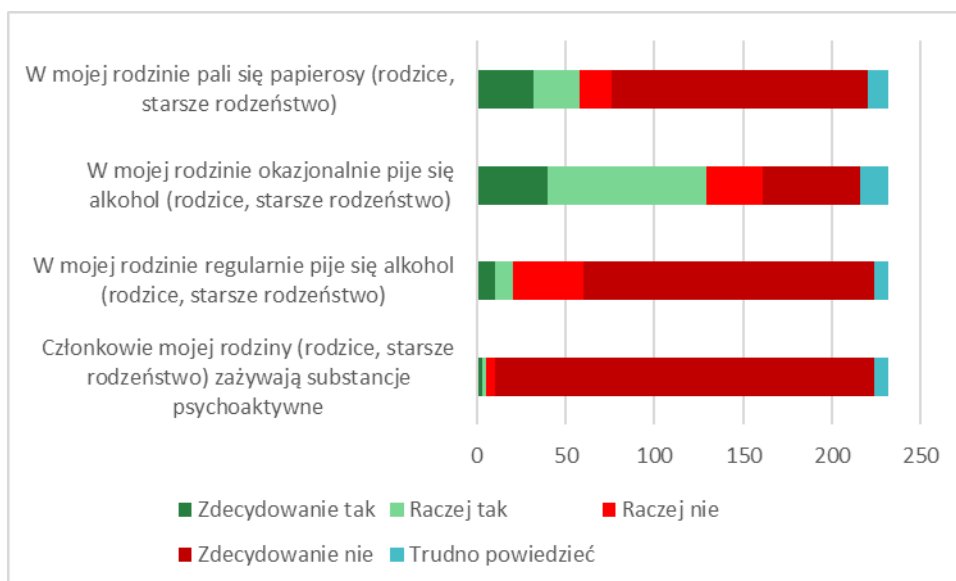
Ryc. 7. Wiek inicjacji alkoholowej uczniów, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol (n=41)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Deklaracje uczniów co do zażywania substancji uzależniających przez dobrych kolegów (koleżanki) uczniów wskazują, że bardzo niewielu uczniów ma znajomych zażywających substancje uzależniające. Najczęstsze jest palenie papierosów (ryc. 8.). W przypadku rodzin uczniów najczęstsze jest okazjonalne picie alkoholu oraz palenie papierosów. Niewielu uczniów wskazało, że w ich rodzinach regularnie pije się alkohol, a jeszcze mniej wskazało na regularne zażywanie substancji psychoaktywnych (ryc. 99.). Jednocześnie podkreślić należy, że fakt palenia papierosów lub picia alkoholu przez znajomych lub rodzinę nie powoduje, że młodzież też sięgnie po substancje uzależniające, ale może to zwiększyć takie prawdopodobieństwo, np. ze względu na łatwiejszą dostępność takich substancji.

Ryc. 8. Zachowania dobrych znajomych uczniów klas VI-VIII (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 9. Zachowania w rodzinie uczniów klas VI-VIII (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ważnym problemem społecznym w kontekście uzależnień jest korzystanie z urządzeń elektronicznych i uzależnienie od urządzeń elektronicznych i Internetu. Komputer i smartfon to dziś z jednej strony urządzenia dające wiele możliwości rozwoju dzieciom i młodzieży, pomagające w nauce i kontaktach z rówieśnikami, z drugiej jednak strony urządzenia niosące ze sobą liczne zagrożenia, a korzystanie z nich może prowadzić do uzależnienia.

Na pytanie, ile czasu dziennie korzystasz z urządzeń elektronicznych (telefonu, komputera, tabletu, konsoli itp.) w ciągu typowego dnia nauki szkolnej uczniowie najczęściej wskazywali na 1-2 godziny (38,4%) lub 3-4 godziny (31,5%). W przypadku dni wolnych najczęstszą odpowiedzią były 3-4 godziny – zadeklarowało ją 33,2% respondentów. W dni wolne znacznie wzrósł odsetek uczniów dłużej korzystających z Internetu – 5 godzin i więcej – w dni nauki szkolnej 22,4% osób korzystało z Internetu 5 lub więcej godzin, a w dni wolne 34,0% (ryc. 10.). Zwrócić należy uwagę na fakt, że w dni nauki szkolnej co trzeci uczeń spędza przed urządzeniami elektronicznymi 3-4 godziny, a co piąty 5 godzin i więcej. W dni wolne co trzeci spędza 3-4 godziny, i również co trzeci 5 i więcej. Czas spędzany przed urządzeniami elektronicznymi wielu młodych ludzi jest bardzo długi, może negatywnie wpływać na naukę, odpoczynek czy realne kontakty społeczne.

Ryc. 10. Czas przeznaczany na korzystanie z urządzeń elektronicznych (telefon, komputer, tablet, konsola itp.) w ciągu typowego dnia uczniów klas VI-VIII (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Uczniowie przede wszystkim korzystają z telefonu komórkowego i komputera lub laptopa. Niemalże jedna trzecia ankietowanych używa też konsoli do gier. Nieznaczną liczbą osób korzysta z telewizora, który wyraźnie nie jest atrakcyjnym – w oczach młodzieży – urządzeniem elektronicznym. Młodzież najczęściej ogląda filmy na platformach telewizyjnych korzystając z telefonu lub komputera. Podkreślić należy, że prawie 90,0% osób

do najczęściej wykorzystywanych urządzeń zalicza telefon komórkowy – młodzież ma telefon prawie cały czas przy sobie, przez co może korzystać z niego niemalże w każdej sytuacji.

Pytanie o cele korzystania z urządzeń elektronicznych koresponduje ściśle ze wskazanymi przez uczniów sposobami spędzania wolnego czasu. Ankietowani używają urządzeń elektronicznych głównie do słuchania muzyki, oglądania filmów, grania w gry oraz korzystania z serwisów społecznościowych i komunikatorów. Prawie połowa uczniów wykorzystuje urządzenia elektroniczne do odrabiania lekcji i nauki.

Uczniowie zapytani zostali o najczęściej wykorzystywane komunikatory i serwisy społecznościowe. Zdecydowanie największą popularnością cieszy się YouTube, a także TikTok i WhatsApp, Instagram, Facebook/Messenger oraz Snapchat. Zwrócić należy uwagę, że na platformach tych dostępne są również treści nieprzeznaczone dla uczniów klas VI-VIII.

Uczniów zapytano o opinie dotyczące czasu korzystania z urządzeń elektronicznych i wpływ rodziców na korzystanie z tych urządzeń. Uczniowie poproszeni zostali o wskazanie czy w ich opinii spędzają zbyt dużo czasu na graniu czy korzystaniu z mediów społecznościowych (i/lub komunikatorów). 16,4% ankietowanych uznało, że zbyt długo gra, zaś aż 30,6% że zbyt długo korzysta z mediów społecznościowych. 17,2% uczniów wskazało, że ma zły humor, gdy nie może korzystać z elektroniki, a 27,2% bez elektroniki się nudzi. W większości uczniowie odpowiadali zgodnie na te dwa pytania. Wskazują one na grupę uczniów, która może mieć problem z nadużywaniem elektroniki, szczególnie, że większość z nich korzysta z urządzeń elektronicznych 3 i więcej godzin dziennie.

Istotnym elementem zapobiegania uzależnieniu od świata wirtualnego jest wdrażanie higieny cyfrowej – ściśle ustalenie zasad korzystania z urządzeń elektronicznych i ich przestrzeganie oraz kontrolowanie przez rodziców tego, co dzieci robią w sieci. Jedna trzecia ankietowanych (33,6%) zadeklarowała, że rodzice uważają, że zbyt dużo czasu korzystają z urządzeń elektronicznych – zwykle były to osoby korzystające z tych urządzeń 3 godziny i więcej. Również jedna trzecia (32,3%) wskazała, że rodzice ograniczają im czas korzystania z elektroniki – tu dominowały osoby korzystające do 2 godzin włącznie. Widać więc wyraźnie, że te ograniczenia działają. Tylko 7,3% uczniów wskazało, że korzysta z elektroniki w nocy, oszukując rodziców. Niewielki odsetek zadeklarował, że rodzice spędzają dużo czasu w Internecie, również niewiele osób – 14,7% - wskazało, że ich rodzice nie są w stanie kontrolować tego, co robią w Internecie i nie potrafią poruszać się w Internecie. W tym kontekście należy podkreślić konieczność wspierania rodziców w prowadzeniu nadzoru nad

ich dziećmi. Dwóch na pięciu uczniów (40,1%) zadeklarowało, że rodzice kontrolują to, co robią w Internecie. To pozytywne zjawisko, jednak byłoby dobrze, gdyby więcej osób kontrolowało swoje dzieci.

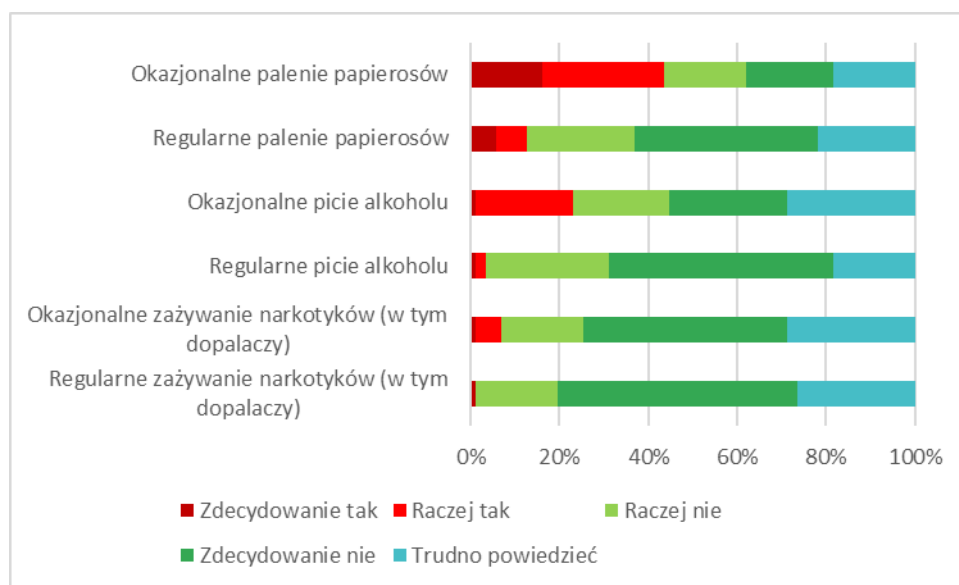
Analizując zachowania młodzieży, które mogą prowadzić do uzależnień zapytano także o granie w gry hazardowe na pieniądze. Na takie pytanie o to, czy kiedykolwiek grali w gry hazardowe na pieniądze aż 31,9% uczniów odpowiedziało twierdząco. Zwrócić należy uwagę, że zgodnie z polskim prawem w loteriach i grach hazardowych mogą brać udział wyłącznie osoby pełnoletnie. Osoby, które zadeklarowały granie w gry zapytano jakie to były gry. Dominujące okazały się zdraпки – wskazało na nie 85,1% uczniów, którzy grali w gry. Więcej wskazań uzyskało również Lotto (45,9%) i gry na automatach stacjonarnych (41,9%).

Podsumowując podkreślić należy, że około jednej trzeciej uczniów ma za sobą doświadczenia w grach hazardowych. Możliwe, że część z nich kupuje zdraпки czy gra w Lotto za wiedzą czy z udziałem rodziców. Zwrócić należy jednak uwagę na konieczność profilaktyki, szczególnie w odniesieniu do gier online i dokonywania zakupów w Internecie oraz wydawania pieniędzy na gry w realu, w tym np. gry na automatach.

1.4. Wyniki badania ankietowego wśród nauczycieli

O kwestię stosowania substancji uzależniających i zachowania mogące prowadzić do uzależnień wśród uczniów klas VI-VIII szkół podstawowych zapytano nauczycieli szkół podstawowych z terenu Gminy.

Nauczycieli poproszono o ocenę czy w ich opinii uczniowie okazjonalnie lub regularnie stosują następujące używki: palą papierosy, piją alkohol i zażywają narkotyki. Nauczyciele najczęściej wskazywali na okazjonalne palenie papierosów (43,7%) oraz okazjonalne picie alkoholu (23,0%). W przypadku zachowań regularnych najczęściej wskazywano na palenie papierosów. Bardzo rzadko nauczyciele wskazywali na fakt regularnego picia alkoholu oraz zażywania narkotyków, w tym dopalaczy (ryc. 11.). Odpowiedzi nauczycieli są generalnie zgodne z odpowiedziami uczniów, choć pamiętać należy, że większy odsetek uczniów zadeklarował kontakt z alkoholem niż z papierosami.

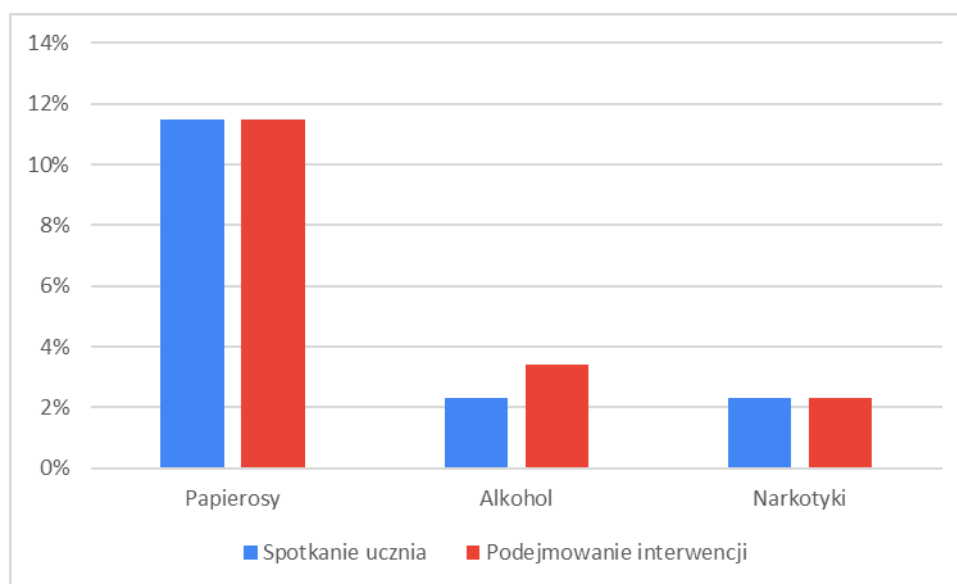

Ryc. 11. Stosowanie używek przez uczniów klas VI-VIII (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Poza opiniami nauczycieli poproszono o wskazanie konkretnych sytuacji – spotkania uczniów palących papierosy, będących pod wpływem alkoholu lub narkotyków oraz podejmowania interwencji w związku ze stosowaniem przez uczniów używek. Okazało się, że 10 nauczycieli spotkało uczniów palących papierosy, również 10 (6 tych samych) podejmowało interwencje w związku z paleniem papierosów przez uczniów. Dwóch nauczycieli spotkało uczniów pod wpływem alkoholu, również dwóch pod wpływem

narkotyków. Trzech nauczycieli podejmowało w ciągu ostatniego roku interwencję w związku z piciem alkoholu przez uczniów, zaś dwóch w związku z zażywaniem narkotyków (ryc. 12.). Nauczyciele deklarujący spotkania z uczniami zażywającymi używki i podejmujący interwencje wobec uczniów reprezentują różne szkoły z terenu Gminy. Widać więc, że problem zażywania substancji uzależniających nie jest powszechny, ale pojawia się w każdej ze szkół.

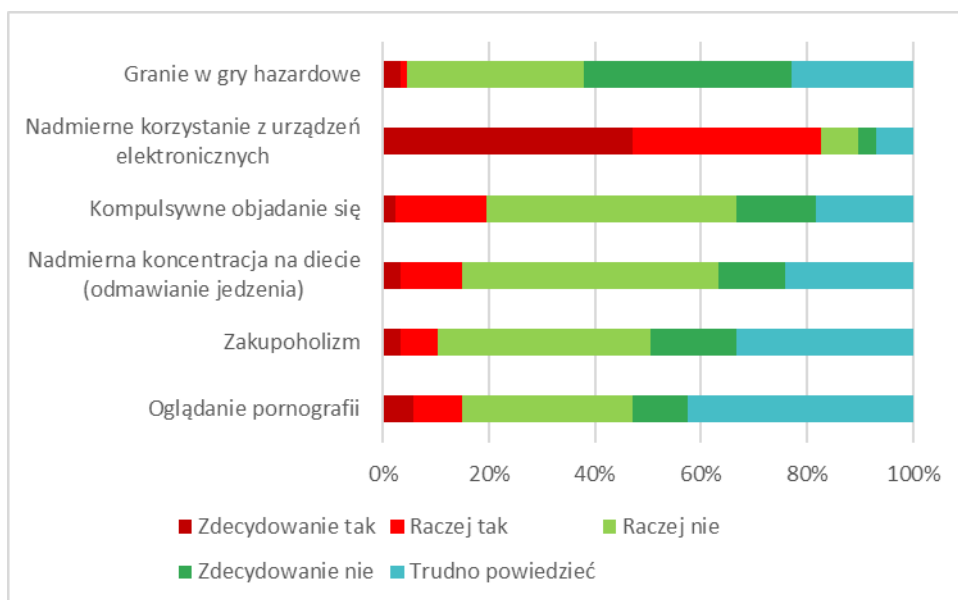
Ryc. 12. Spotkanie uczniów stosujących używki i podejmowanie interwencji w ciągu ostatniego roku (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

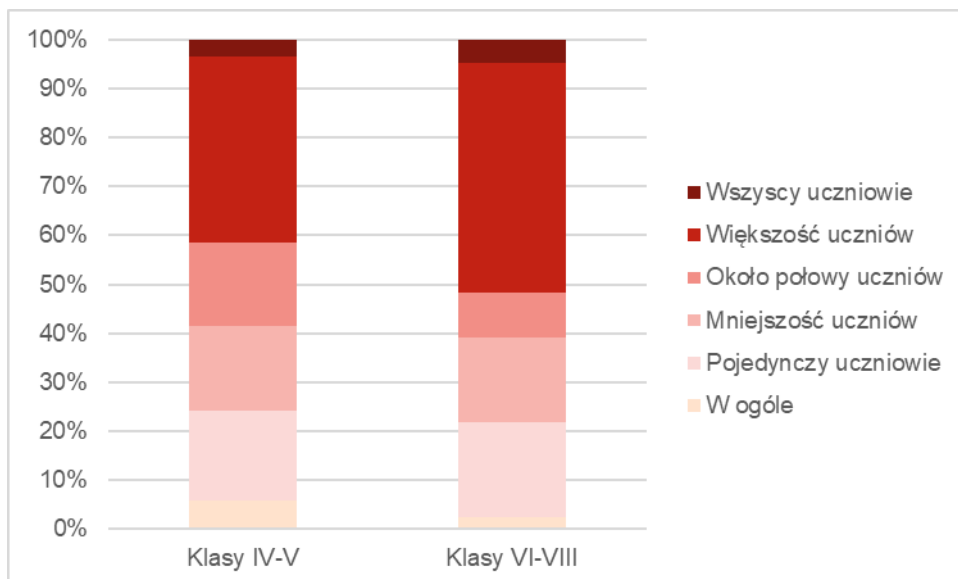
Nauczycieli zapytano również o podejmowanie przez uczniów zachowań mogących prowadzić do uzależnień, takich, jak granie w gry hazardowe, nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych, objadanie się, nadmierna koncentracja na diecie, zakupoholizm czy oglądanie pornografii. Najmniej nauczycieli wskazało, że uczniowie grają w gry hazardowe, kilkanaście procent wskazało na pozostałe zachowania, poza korzystaniem z elektroniki. Wielu nauczycieli wskazało na trudność wyrażenia opinii, szczególnie w odniesieniu do zakupoholizmu czy oglądania pornografii. Opinia nauczycieli co do nadmiernego korzystania przez młodzież z urządzeń elektronicznych była zupełnie odmienna od opinii co do pozostałych zachowań. Łącznie 82,8% nauczycieli wskazało, że uczniów zdecydowanie lub raczej dotyczy sytuacja nadmiernego korzystania z elektroniki. Tylko 10,3% było odmiennego zdania (ryc. 13.).

Nauczycieli poproszono również o opinię jak wielu uczniów dotyczy nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych. Na występowanie tego problemu u większości lub

wszystkich uczniów klas IV-V wskazało 41,3% nauczycieli, zaś w przypadku klas VI-VIII aż 51,7% nauczycieli. Zauważyć można różnicę w opiniach nauczycieli co do klas IV-V oraz VI-VIII – nauczyciele częściej zauważają, że nadmierne korzystanie z elektroniki dotyczy większej liczby uczniów klas starszych (ryc. 14.).

Ryc. 13. Podejmowanie następujących zachowań przez uczniów klas VI-VIII (n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 14. Uczniowie, których dotyczy nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych (n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Nauczyciele poproszeni zostali o wskazanie czynności, które powodują nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych. Najwięcej wskazań uzyskało granie w gry, oglądanie filmów na platformach internetowych oraz korzystanie z serwisów społecznościowych. Odpowiedzi te korespondują z odpowiedziami uczniów, choć znacznie więcej uczniów wskazało na słuchanie muzyki jako bardzo często wykonywaną czynność.

W ramach badania zdiagnozowano również problem związany z korzystaniem z urządzeń elektronicznych w szkołach. Aż 35,6% nauczycieli wskazało na istnienie problemu z korzystaniem z urządzeń elektronicznych przez uczniów podczas lekcji, a 48,2% wskazało na problem korzystania z elektroniki podczas przerw. Nauczyciele wskazujący na istnienie problemów reprezentowali różne szkoły, więc kwestia ta nie jest zależna od konkretnej placówki. Koresponduje to z opiniami uczniów – 53,0% badanych uczniów wskazało, że pomimo iż używanie elektroniki w szkole jest zabronione uczniowie używają urządzeń elektronicznych, gdy nauczyciele tego nie widzą. Nauczyciele nie zawsze są w stanie zauważyć korzystanie przez ucznia z elektroniki, ale odsetek nauczycieli wskazujących na problem w ankiecie wskazuje, że zdają sobie z tego sprawę.

Wyniki badania wśród nauczycieli jednoznacznie wskazują, że nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych jest kluczowym problemem, jeśli chodzi o zachowania, które mogą prowadzić do uzależnień behawioralnych. Uczniowie spędzają wiele godzin nad elektroniką, co może powodować nadmierne zmęczenie, problemy z koncentracją i rozdrażnienie. Pomimo wdrażania regulaminów zakazujących korzystania z elektroniki w szkole uczniowie często nie stosują się do przepisów. Konieczna jest realizacja działań z zakresu higieny cyfrowej oraz egzekwowanie ograniczeń w korzystaniu z elektroniki w szkołach.

1.5. Wyniki badań jakościowych

Badania jakościowe w postaci zogniskowanych wywiadów grupowych z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz członkami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także spotkań konsultacyjnych z radnymi, sołtysami oraz seniorami pozwalają na sformułowanie następujących wniosków w obszarze uzależnień.

Radni i sołtysi analizując problemy związane z uzależnieniami zwrócili uwagę na:

- Widoczność osób nadużywających alkoholu w przestrzeni publicznej na terenie Gminy;
- Problem ograniczeń prawnych utrudniających zmuszenie osób uzależnionych do podjęcia leczenia;
- Ograniczenia lokalowe utrudniające prowadzenie działań pomocowych.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazali, że kluczowym problemem w obszarze uzależnień jest uzależnienie od alkoholu i sformułowali następujące problemy:

- Obecność na terenie Gminy osób pijących długookresowo, uzależnionych, widocznych jako pijących lub będących pod wpływem alkoholu w przestrzeni publicznej;
- Zwiększanie się liczby osób pijących doraźnie w domach;
- Niechęć do podejmowania leczenia i terapii, brak chęci do skorzystania z oferty wsparcia psychologa, brak mechanizmów prawnych umożliwiających zmuszenie osób uzależnionych do leczenia odwykowego;
- Złe warunki lokalowe utrudniające realizację działań pomocowych przez specjalistów i grupę AA – brak pokoi, w których mogliby przyjmować specjaliści, zdegradowany, wymagający remontu lokal użytkowany przez grupę AA;
- Występowanie problemu samookaleczania się dzieci i braku działań uwrażliwiających rodziców na problem oraz wspierających ich w przypadku wystąpienia takiej sytuacji.

Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wskazali, że bardzo często przemoc współwystępuje z uzależnieniami. Zwrócili uwagę na funkcjonowanie osób uzależnionych, pijących od wielu lat, którzy nie chcą poddać się leczeniu i ich destrukcyjny wpływ na rodziny.

2. Dostępność napojów alkoholowych i innych substancji uzależniających na terenie Gminy Żórawina

Sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu sprzedaży lub poza miejscem sprzedaży może być prowadzona na podstawie zezwolenia wydanego przez Wójta Gminy Żórawina. Rada Gminy ustaliła maksymalną liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych uchwałą nr XLVIII/336/18 z dnia 21 września 2018 roku. Maksymalna liczba zezwoleń to:

- Do 4,5% zawartości alkoholu oraz na piwo w ilości 45 zezwoleń;
- Powyżej 4,5% do 18 % zawartości alkoholu z wyjątkiem piwa w ilości 45 zezwoleń;
- Powyżej 18% zawartości alkoholu w ilości 45 zezwoleń.

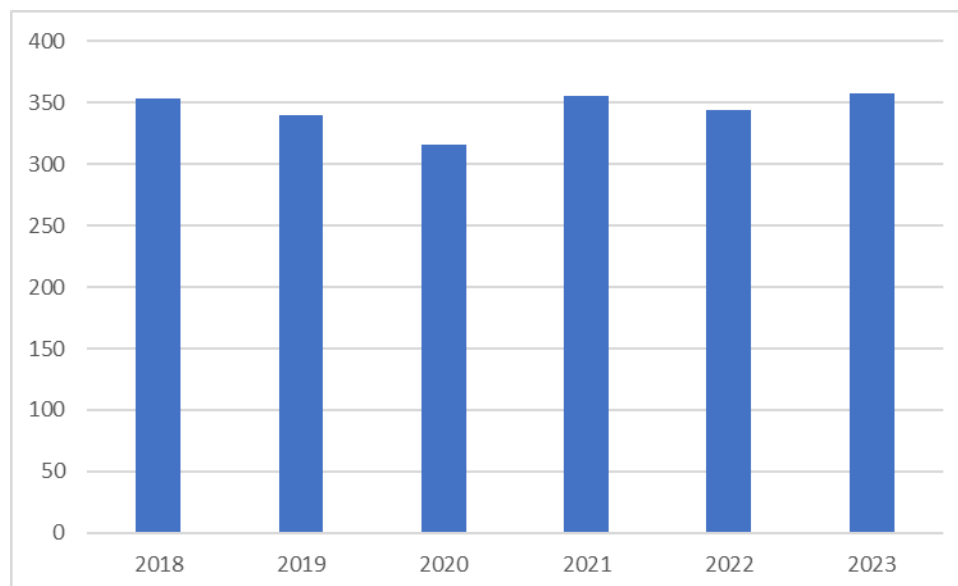
Ustalono maksymalną liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży na 30, a 105 zezwoleń na sprzedaż alkoholu do spożycia poza miejscem sprzedaży. W latach 2018-2022 corocznie wydawano od 25 do 42 zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych. Na terenie Gminy funkcjonowało od 24 do 27 punktów sprzedaży alkoholu do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepów) oraz od 5 do 7 punktów sprzedających alkohol do spożycia na miejscu (lokali gastronomicznych). W analizowanym okresie nie zdarzyło się cofnięcie zezwolenia na sprzedaż alkoholu, nie było również przypadku skierowania przez Gminę sprawy do sądu w związku ze sprzedażą alkoholu nieletnim. Informacje dotyczące zezwoleń na sprzedaż alkoholu i punktów sprzedaży zestawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Zezwolenia na sprzedaż alkoholu i punkty sprzedaży alkoholu

Zezwolenia i punkty sprzedaży	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż oraz podawanie napojów alkoholowych	25	26	27	31	42	31
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)	24	24	27	25	26	25
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia na miejscu (lokale gastronomiczne)	5	7	7	6	7	7
Liczba jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	9	10	0	2	8	11

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży alkoholu w ostatnich latach ulega niewielkim wahaniom, co wiąże się z niewielkimi zmianami liczby punktów sprzedaży alkoholu, zarówno do spożycia na miejscu, jak i poza miejscem sprzedaży (ryc. 15.).

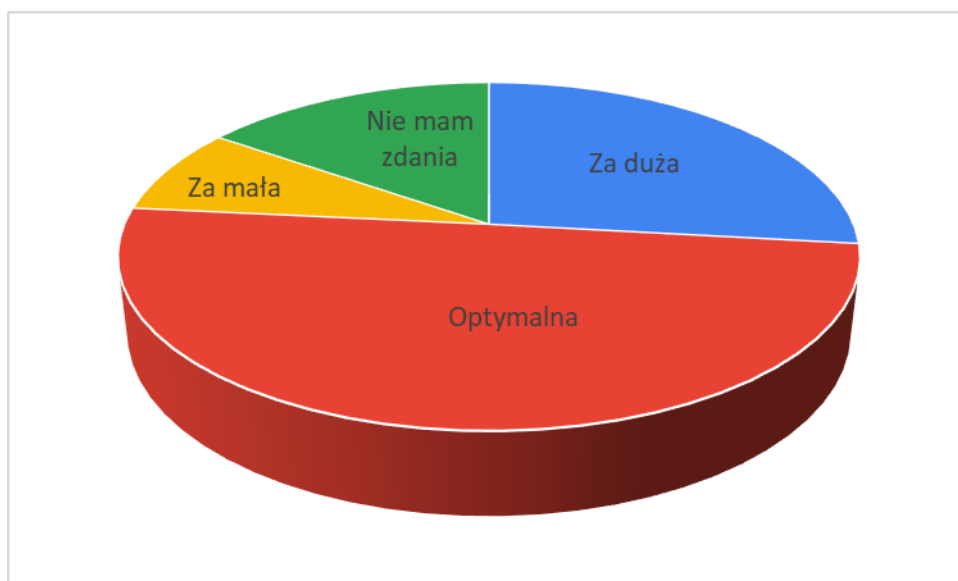

Ryc. 15. Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży alkoholu pow. 18%
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

O dostępność napojów alkoholowych zapytano w badaniu ankietowym mieszkańców Gminy. Co czwarty ankietowany mieszkaniec (26,8%) uznał, że liczba punktów sprzedaży alkoholu na terenie Gminy jest za duża, zaś połowa (49,8%) wskazała, że jest optymalna (ryc. 16.). Opinie mieszkańców wskazują, że zwiększanie liczby punktów sprzedaży alkoholu nie jest właściwe.

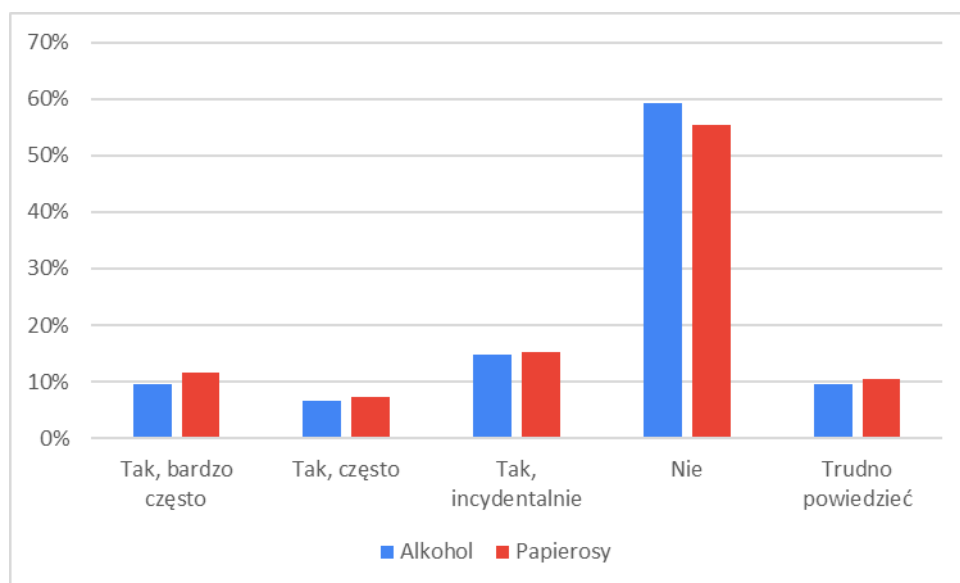
Respondenci zapytani zostali czy spotkali się z sytuacją sprzedaży alkoholu osobom wyglądającym na niepełnoletnie bez sprawdzenia dowodu tożsamości na terenie Gminy Żórawina. 9,6% respondentów wskazała, że ma to miejsce bardzo często w odniesieniu do alkoholu, a 11,5% do papierosów. Łącznie 31,1% osób spotkało się, choćby incydentalnie, ze sprzedażą alkoholu, a 34,0% papierosów (ryc. 17.). Ankietowanych zapytano także, czy znają miejsca, w których osoby niepełnoletnie mogą kupić alkohol i papierosy – 25,4% zadeklarowało wiedzę o miejscach sprzedaży alkoholu, a 27,8% papierosów. Oczywiście nie można mieć pewności, że alkohol faktycznie sprzedawany jest osobie niepełnoletniej. Sprzedawca może znać klienta i pamiętać, że ma więcej niż 18 lat. Jednak w tym kontekście warto byłoby kontrolować sprzedaż alkoholu i szkolić sprzedawców. Dodać

należy, że w badaniu ankietowym kilkoro nauczycieli zadeklarowało wiedzę o miejscach, w których uczniowie mogą kupić papierosy, alkohol i narkotyki.

Ryc. 16. Opinia co do liczby punktów sprzedających alkohol (sklepów, restauracji) na terenie Gminy Żórawina (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 17. Sprzedaż alkoholu i papierosów osobom wyglądającym na niepełnoletnie bez sprawdzenia dowodu tożsamości na terenie Gminy Żórawina (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Aż 13,9% respondentów zadeklarowało, że zna miejsca, w których na terenie Gminy można kupić narkotyki. Wyniki badań wskazują na konieczność podejmowania działań dotyczących kontroli sprzedaży papierosów i alkoholu osobom niepełnoletnim.

3. Zasoby instytucjonalne profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień

W obszarze działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień kluczową rolę odgrywają dostępne zasoby instytucjonalne Gminy Żórawina, które w ramach działań indywidualnych lub interdyscyplinarnych grup i zespołów uczestniczą w realizacji działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Zasoby instytucjonalne Gminy Żórawina zestawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Zasoby instytucjonalne Gminy Żórawina w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień

Obszar	Zasoby instytucjonalne Gminy Żórawina
Ochrona zdrowia	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Żórawinie. W jego skład wchodzi następujące placówki: Gminny Ośrodek Zdrowia, ul. Urzędnicza 11, Żórawina; Wiejski Ośrodek Zdrowia, ul. Kościelna 6, Węgry; Punkt Lekarski, ul. Wrocławska 48, Jaksonów.
Oświata	Publiczne przedszkole: Przedszkole w Żórawinie, ul. Urzędnicza 18A, Żórawina, ul. Szkolna 2, Węgry. Publiczne szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego, ul. M. Kopernika 15, Żórawina; Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II, ul. Lipowa 26, Rzeplin; Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II, ul. M. Kopernika 29, Wilczków; Szkoła Podstawowa im. Janusza Kusocińskiego, ul. Szkolna 5; Polakowice; Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa, ul. Szkolna 2, Węgry.
Bezpieczeństwo publiczne	Komisariat Policji w Kobierzycach, ul. Witosa 11, Kobierzyce. ?????
Pomoc społeczna, działalność interwencyjna i pomocowa	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, al. Niepodległości 15, Żórawina Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Punkt konsultacyjno-informacyjny
Kultura	Gminne Centrum Kultury, al. Niepodległości 6, Żórawina. Gminna Biblioteka Publiczna im. Andrzeja Zakrzewskiego: al. Niepodległości 6, Żórawina, al. Lipowa, Rzeplin, ul. Strzelińska 2, Węgry.

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Działania wspierające i pomocowe, a także profilaktykę uzależnień prowadzi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Pracownicy GOPS biorą udział w interdyscyplinarnych

działaniach prowadzonych przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W działalności na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień istotną rolę odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA). Komisja przeprowadza rozmowy z osobami uzależnionymi oraz członkami ich rodzin, występuje też do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, włącza się również w kwestię przeciwdziałania przemocy w rodzinie w przypadku, gdy sprawcą przemocy jest osoba uzależniona. Corocznie Komisja prowadziła rozmowy z kilkoma osobami uzależnionymi i realizowała postępowania zmierzające do wystąpienia z wnioskiem do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec kilku osób. Liczba osób wobec których GKRPA wystąpiła z wnioskiem do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego najwyższa była w 2021 roku – wnioski takie skierowano wobec 18 osób. Liczba składanych wniosków w latach 2020-2022 znacznie wzrosła w stosunku do lat 2018-2019. Informacje o działaniach GKRPA zestawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Informacja o działalności GKRPA

Działalność GKRPA	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba członków GKRPA	5	5	5	5	3
Liczba osób uzależnionych od alkoholu z którymi członkowie GKRPA przeprowadzili rozmowy	7	6	9	6	4
Liczba członków rodzin osób uzależnionych od alkoholu z którymi członkowie GKRPA przeprowadzili rozmowy	3	3	2	5	11
Liczba osób wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	2	2	9	18	7
Liczba grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w skład których wchodził członkowie GKRPA	0	3	0	0	27
Liczba osób stosujących przemoc domową z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA w związku z prowadzeniem procedury zobowiązania do leczenia odwykowego	4	2	7	6	3

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Bezpłatną pomoc psychologiczną, pomoc terapeutyczną i wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków, innych substancji oraz zmagających się z uzależnieniami behawioralnymi, osób współuzależnionych, członków rodzin osób uzależnionych, a także innych osób potrzebujących wiedzy w obszarze uzależnień, pomocy i wsparcia świadczy Punkt konsultacyjno-informacyjny w Żórawinie. Punkt oferuje konsultacje,

poradnictwo psychologiczne oraz możliwość mediacji i terapii. Z punktu mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli. Liczba osób korzystających ze wsparcia punktu pokazuje, że osób zmagających się z uzależnieniami i problemami z nimi związanymi jest więcej niż wskazywałyby dane GKRPA oraz statystyki powodów udzielania pomocy społecznej. W 2022 roku z pomocy w Punkcie skorzystały aż 32 osoby uzależnione – najwięcej w analizowanym okresie 2018-2022. Liczba korzystających z pomocy osób współuzależnionych również pokazuje, że problem uzależnień jest znaczący. Z usług Punktu korzystały również osoby doznające przemocy w rodzinie i – niestety sporadycznie – osoby stosujące przemoc. Informacje dotyczące działalności Punktu konsultacyjno-informacyjnego zestawiono w tabeli 5.

Dodatkowo w 2023 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie nawiązał współpracę ze Stowarzyszeniem MONAR Ośrodkiem Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień – Oddziałem dla Dorosłych w Milejowicach. Punkt konsultacyjno-informacyjny w Ośrodku oferuje bezpłatną pomoc skierowaną do osób uzależnionych od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz członków ich rodzin. Zapewnia bezpłatne konsultacje oraz poradnictwo. Podkreślić należy, że punkt jest czynny również w soboty i niedziele, co z pewnością zwiększa możliwości korzystania z pomocy.

Tabela 5. Informacja o działalności Punktu konsultacyjno-informacyjnego

Działalność Punktu konsultacyjno-informacyjnego	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba godzin, w których czynny był punkt konsultacyjno-informacyjny w miesiącu	24	48	10	34	16
Liczba osób z problemem alkoholowym i narkotykowym korzystająca z porad w punkcie konsultacyjno-informacyjnym	6	20	20	18	32
Liczba porad udzielonych osobom z problemem alkoholowym i narkotykowym	12	80	30	35	64
Liczba dorosłych członków rodzin osób uzależnionych korzystających z porad w punkcie konsultacyjno-informacyjnym	5	25	18	20	14
Liczba porad udzielonych dorosłym członkom rodzin osób uzależnionych	5	50	30	31	47
Liczba osób doznających przemocy w rodzinie korzystających z porad w konsultacyjno-informacyjnym	2	15	12	12	4
Liczba porad udzielonych osobom doznającym przemocy	2	32	56	50	14
Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie korzystających z porad w punkcie konsultacyjno-informacyjnym	1	3	0	0	0
Liczba porad udzielonych osobom stosującym przemoc	2	3	0	0	0

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Na terenie Gminy Żórawina działa grupa Anonimowych Alkoholików „Początek Drogi”. Spotkania grupy odbywają się aktualnie raz w tygodniu, a uczestniczy w nich kilkanaście osób.

W ramach działań z zakresie profilaktyki uzależnień Gmina Żórawina realizuje liczne działania mieszczące się w profilaktyce na poziomie uniwersalnym, selektywnym i wskazującym. Profilaktyka w ramach działań kierowanych do dzieci i młodzieży jest realizowana w placówkach oświatowych, a także m.in. poprzez trenerów podwórkowych, zajęcia w świetlicach środowiskowych czy w ramach półkolonii. Prowadzone są kampanie profilaktyczne, a także działania kierowane do rodziców oraz do seniorów.

Gmina dba również o szkolenie kadr zajmujących się problematyką uzależnień.

Wskazać należy, że zasoby instytucjonalne Gminy Żórawina są wystarczające do realizacji działań w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Działalność instytucji publicznych jest również wspierana przez organizacje pozarządowe i społeczność lokalną.

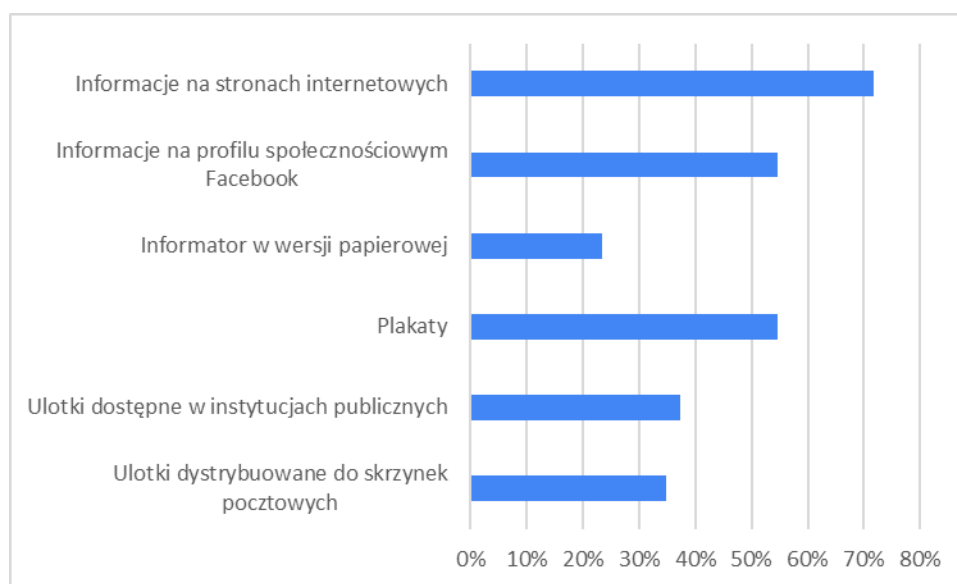
4. Potrzeby w zakresie realizacji działań profilaktycznych i informowania o ofercie pomocowej

Ważnym obszarem działalności instytucji publicznych jest docieranie do mieszkańców z ofertą pomocową oraz realizacja działań profilaktycznych. W przypadku problemów uzależnień i przemocy istotne są działania profilaktyczne przeciwdziałające tym negatywnym zjawiskom, jak też działania pomocowe, wspierające osoby i rodziny dotknięte tymi zjawiskami.

Dla właściwego informowania mieszkańców o ofercie pomocowej i efektywnej realizacji działań profilaktycznych w analizowanych badaniach ankietowych zapytano o preferencje dotyczące informowania oraz działań profilaktycznych.

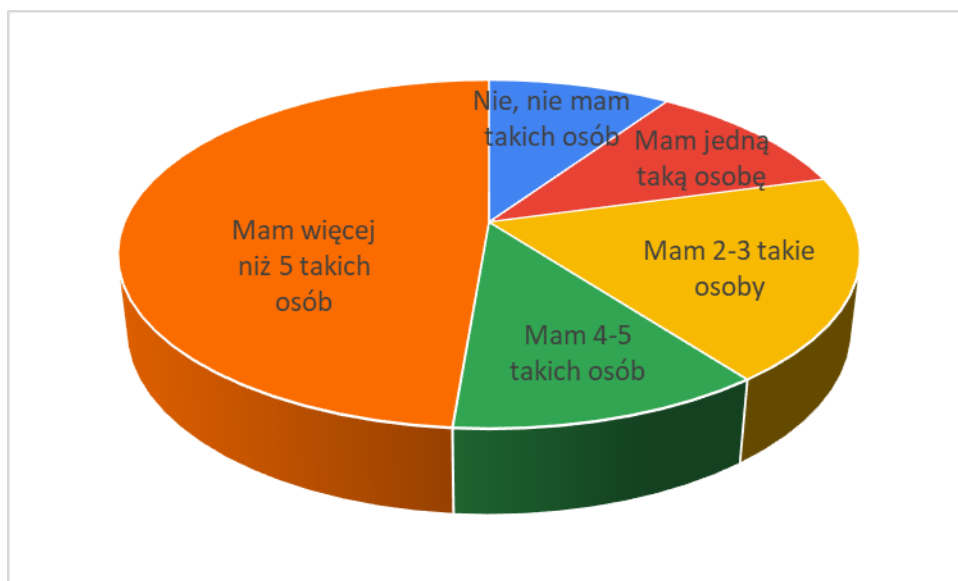
Ankietowanych mieszkańców Gminy zapytano o to, czy wiedzą, gdzie szukać pomocy w przypadku występowania problemu przemocy w rodzinie lub uzależnień. Posiadanie wiedzy zadeklarowało 63,6% osób. Aż 36,4% osób wybrało opcje wskazujące, że nie wiedzą lub nie mają zdania w zakresie szukania pomocy. Należałoby więc wzmocnić przekaz informacyjny kierowany do mieszkańców Gminy, a dotyczący możliwości zgłaszania problemów i uzyskiwania pomocy.

Respondentów zapytano również o to, które z najpopularniejszych form informowania o dostępnych formach pomocy przypadku uzależnień i przemocy są najbardziej skuteczne. Ankietowani zaliczyli do nich informacje dystrybuowane elektronicznie – na stronach internetowych i Facebooku oraz plakaty. Dodatkowo respondenci wskazali też jako na skuteczne formy na informacje w telewizji i radio, pogadanki i rozdawanie ulotek w szkołach oraz informowanie poprzez wolontariuszy docierających do potrzebujących wsparcia mieszkańców i działania we współpracy z dzielnicowym (ryc. 18.). Zasadnym wydaje się rozwijanie działań profilaktycznych i informacyjnych, szczególnie poprzez komunikację elektroniczną, ale również docierając bezpośrednio do odbiorców, np. za pośrednictwem szkół, Gminnego Centrum Kultury, Zespołu Opieki Zdrowotnej i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

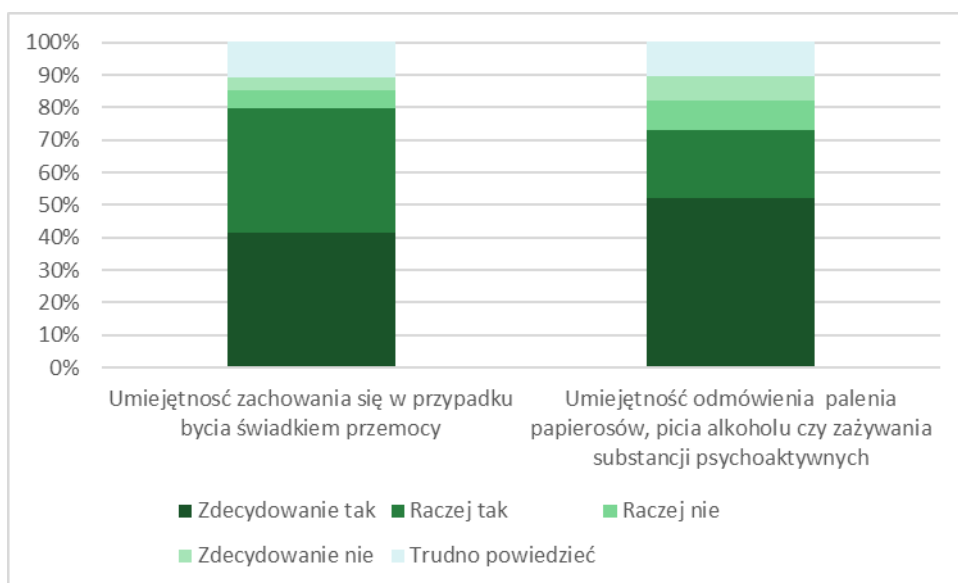
Ryc. 18. Skuteczne formy informowania o dostępnych formach pomocy (n=209)
Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

W przypadku trudnych sytuacji, związanych z przemocą, zażywaniem substancji uzależniających, zachowaniami mogącymi prowadzić do uzależnień, ale też innymi problemami ważne jest wsparcie oraz działania profilaktyczne. Działania te przede wszystkim prowadzone są w stosunku do dzieci i młodzieży, która powinna być otoczona pomocą w razie potrzeby i wyposażona w umiejętności radzenia sobie z problemami i poszukiwania pomocy. W ankiecie skierowanej do uczniów zapytano ich czy w swoim otoczeniu (w rodzinie, wśród znajomych, w szkole) mają osoby dorosłe do których mogą zwrócić się w przypadku problemów. Bardzo pozytywny jest fakt, że większość uczniów ma takie osoby – i to najczęściej więcej niż jedną osobę dorosłą, do której może się zwrócić. Jednocześnie 22 uczniów zadeklarowało, że nie ma takiej osoby (ryc. 19.). Stąd konieczność prowadzenia działań wspierających w szkołach, by uczniowie wiedzieli, że pedagodzy w radzie potrzeby udzielą im pomocy.

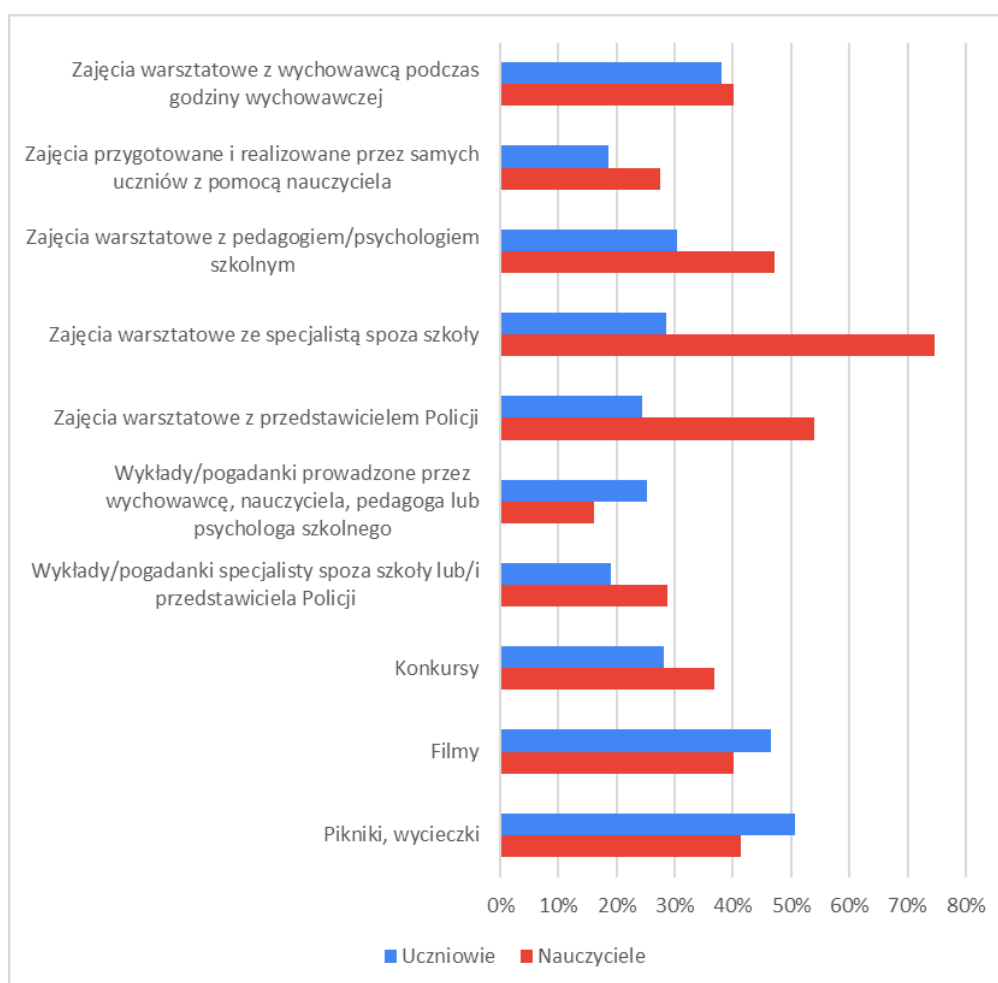
Ryc. 19. Posiadanie w otoczeniu (w rodzinie, wśród znajomych, w szkole) osób dorosłych do których uczeń może zwrócić się w przypadku problemów (n=232)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Większość uczniów (79,8%) zadeklarowała, że wie, jak się zachować, gdy jest świadkiem przemocy. Również większość uczniów (72,9%) wskazała, że wie, jak odmówić rówieśnikom palenia papierosów, picia alkoholu czy zażywania substancji psychoaktywnych (ryc. 20.). To bardzo pozytywne, jednak konieczne jest wzmacnianie tych umiejętności poprzez działalność profilaktyczną.

Ryc. 20. Umiejętność zachowania się w przypadku bycia świadkiem przemocy i zażywania substancji uzależniających (n=232)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

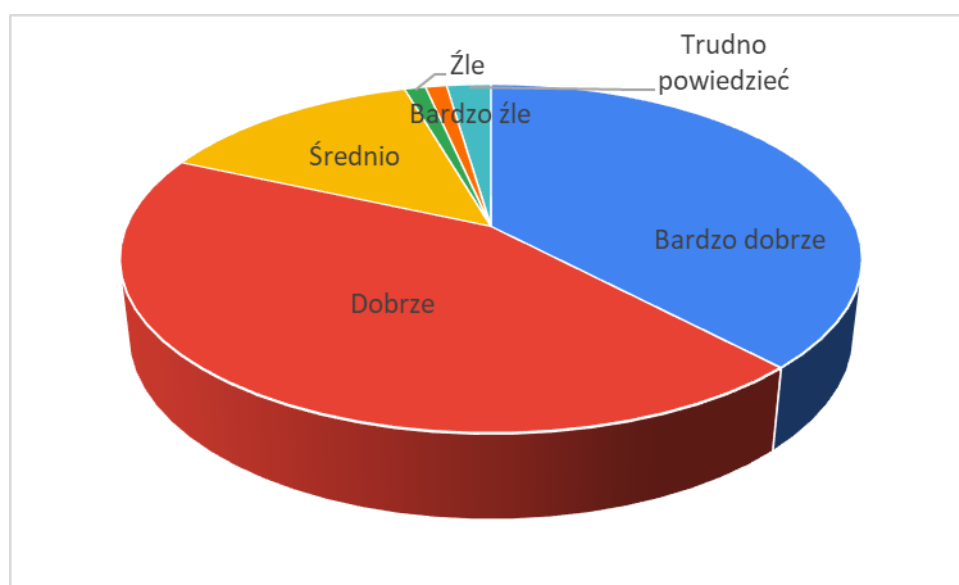
Na pytanie o preferowane formy działań z zakresu profilaktyki uzależnień uczniowie najczęściej wskazywali na wyjścia poza szkołę – pikniki i wycieczki oraz oglądanie filmów. Uznanie cieszyły się też zajęcia warsztatowe – z wychowawcą, pedagogiem lub psychologiem szkolnym albo specjalistą spoza szkoły. W opinii nauczycieli z kolei najlepszymi działaniami są zajęcia warsztatowe ze specjalistami spoza szkoły, Policją oraz pedagogiem lub psychologiem szkolnym. Podkreślić należy, że uczniowie nie wskazali, iż zdecydowanie preferują osoby spoza szkoły jako prowadzących działania profilaktyczne – to pozytywne, gdyż świadczy o zaufaniu do nauczycieli oraz pedagogów i psychologów szkolnych. Z kolei nauczyciele widzą potencjał w specjalistach zewnętrznych, którzy często dysponują specjalistyczną wiedzą i są dobrze przygotowani do pracy z młodzieżą. Zarówno uczniowie, jak i nauczyciele, bardziej preferują zajęcia warsztatowe niż o charakterze wykładowym. Dla wielu uczniów oraz nauczycieli atrakcyjną formą są też konkursy (ryc. 21.).

Ryc. 21. Preferowane przez uczniów formy działań profilaktycznych (n=232, n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina; Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Istotnym elementem przeciwdziałania uzależnieniom jest działalność profilaktyczna. W przypadku dzieci i młodzieży istotne są działania skierowane bezpośrednio do młodych, ale istotne są także działania dla rodziców, które uwrażliwiają ich na możliwe problemy dzieci. Mieszkańców posiadających dzieci uczęszczające do szkół podstawowych na terenie Gminy Żórawina w ankiecie zapytano, czy chcieliby wziąć udział w warsztatach dla rodziców dotyczących rozpoznawania uzależnień i przeciwdziałania uzależnieniom dzieci i młodzieży. 39,4% respondentów była zdecydowanie lub raczej zainteresowana taką propozycją.

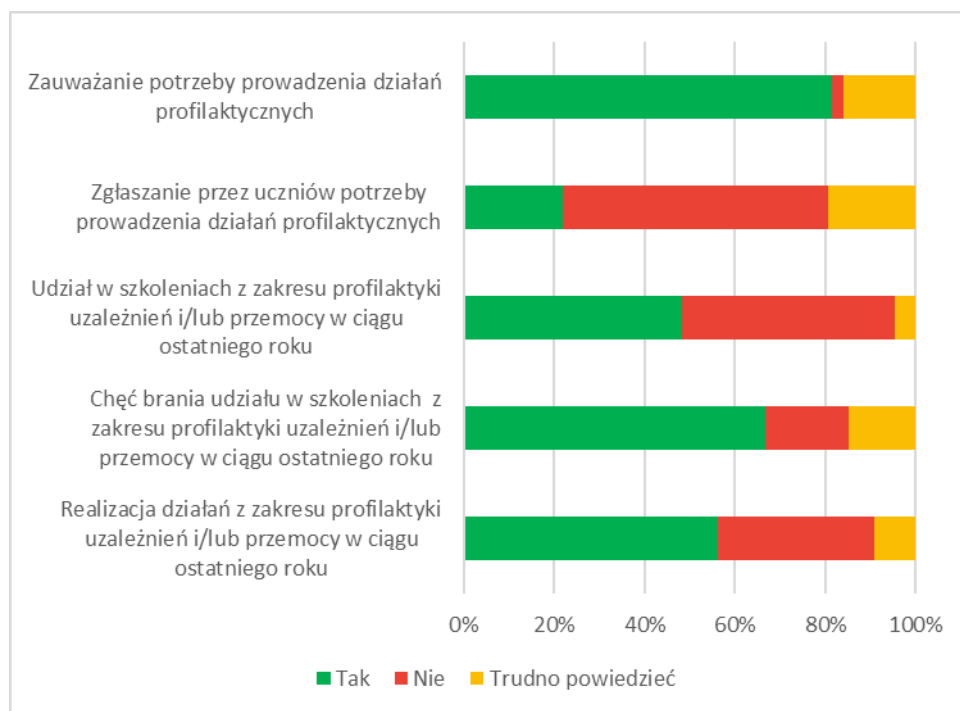
Nauczycieli w badaniu ankietowym poproszono o ocenę działań profilaktycznych realizowanych w szkołach. Zdecydowana większość nauczycieli oceniła te działania bardzo dobrze i dobrze – aż 81,6% (ryc. 22.).

Ryc. 22. Ocena działań profilaktycznych prowadzonych w szkołach w opinii nauczycieli (n=87)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Nauczyciele zdecydowanie zauważają potrzebę realizacji działań profilaktycznych, natomiast wskazują, że uczniowie raczej nie zgłaszają takich potrzeb. Ponad połowa ankietowanych nauczycieli (56,3%) w ciągu ostatniego roku realizowała działania z zakresu profilaktyki uzależnień lub przemocy. Najczęściej tematy te były przez nauczycieli podejmowane w ramach godzin wychowawczych oraz w ramach tematów związanych z lekcjami przedmiotowymi. Nauczyciele realizowali również programy profilaktyczne, a także prowadzili działania pedagogizujące rodziców. Prawie połowa nauczycieli (48,3%) w ostatnim

roku brała udział w szkoleniach z zakresu profilaktyki uzależnień lub przemocy. Zdecydowanie takie szkolenia są potrzebne, a nauczyciele są chętni do udziału w nich (ryc. 23.).

Ryc. 23. Opinie nauczycieli co do działań profilaktycznych (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Podsumowując, zwrócić należy uwagę na konieczność realizacji działań profilaktycznych, szczególnie w środowisku szkolnym, ale również wśród mieszkańców Gminy. Formy informowania oraz działań profilaktycznych powinny być tak dobrane, by umożliwiły dotarcie do grup docelowych i wzbudzały ich zainteresowanie.

5. Kluczowe problemy do rozwiązania w ramach realizacji Programu

Do zidentyfikowanych kluczowych problemów, które powinny być rozwiązane w ramach zadań i działań realizowanych w Programie należą:

- Nadużywanie alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych przez osoby dorosłe oraz uzależnienia behawioralne wśród osób dorosłych;
- Szkody wynikające z nadużywania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych dla rodzin osób uzależnionych, m.in. popadanie w ubóstwo, przemoc;
- Palenie papierosów, spożywanie alkoholu i przyjmowanie substancji psychoaktywnych przez młodzież;
- Nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych przez dzieci i młodzież;
- Realizacja zachowań mogących prowadzić do uzależnień behawioralnych przez dzieci i młodzież;
- Brak wiedzy w zakresie uzależnień od substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych wśród dzieci i młodzieży;
- Brak wiedzy w zakresie uzależnień od substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych wśród osób dorosłych, szczególnie rodziców;
- Brak wiedzy w zakresie możliwości uzyskania wsparcia w przypadku problemów związanych z uzależnieniami;
- Niedostateczny zakres opieki psychologicznej i wsparcia dzieci i młodzieży;
- Brak alternatywnych form spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież;
- Brak opieki i wsparcia dla dzieci i młodzieży, szczególnie dzieci i młodzieży z rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz z rodzin, w których występują uzależnienia i przemoc;
- Brak alternatywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze, w tym osoby samotne;
- Brak integracji rodzinnej i wspólnego spędzania czasu przez dzieci i rodziców, niedostateczna wiedza rodziców o działaniach dzieci;
- Niedostateczna wiedza, umiejętności i kompetencje osób realizujących działania profilaktyczne i pomocowe;
- Problemy lokalowe utrudniające profesjonalną realizację działań pomocowych;

- łamanie prawa przez sprzedawców napojów alkoholowych poprzez sprzedaż alkoholu osobom nieletnim.

6. Analiza interesariuszy Programu

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027 utworzony został z myślą o mieszkańcach Gminy Żórawina. To oni głównymi interesariuszami, do których kierowane są działania zaplanowane w Programie, jednak wskazać należy, że – uwzględniając zasady realizacji profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej oraz obszar rozwiązywania problemów uzależnień – określone działania kierowane są do wszystkich mieszkańców lub konkretnych grup i osób. Interesariusze Programu zestawieni zostali w tabeli 6.

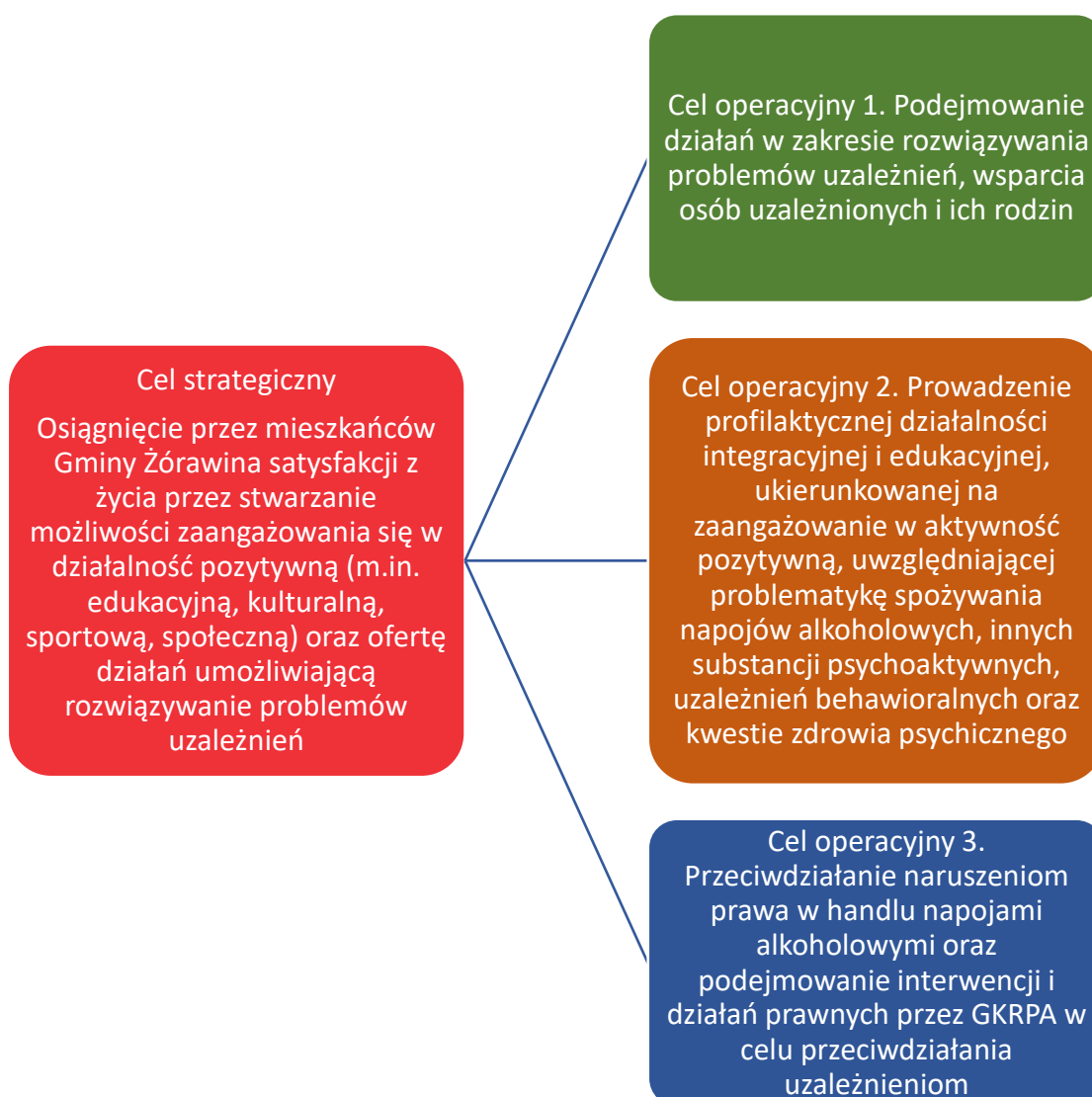
Tabela 6. Analiza interesariuszy

Działania	Interesariusze
Profilaktyka uniwersalna	Dzieci i młodzież Rodzice dzieci i młodzieży Dorośli mieszkańcy Seniorzy Rodziny
Profilaktyka selektywna	Dzieci i młodzież okazjonalnie próbująca substancji psychoaktywnych Dzieci i młodzież spędzająca zbyt dużo czasu przed urządzeniami elektronicznymi Dzieci i młodzież zagrożone wykluczeniem społecznym, z rodzin z problemami w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej Dzieci spędzające czas wolny na dworze, bez zainteresowania ze strony rodziców Seniorzy, szczególnie samotni, pozbawieni wsparcia społecznego
Profilaktyka wskazująca	Osoby dorosłe ryzykownie używające substancji uzależniających lub ryzykownie realizujące zachowania uzależniające Dzieci i młodzież używająca substancji psychoaktywnych lub ryzykownie realizująca zachowania uzależniające Dzieci i młodzież z zaburzeniami zachowania, niepowodzeniami szkolnymi, po próbach samobójczych i z innymi problemami mogącymi prowadzić do uzależnień Dzieci i młodzież z rodzin z problemem uzależnień
Rozwiązywanie problemów uzależnień	Osoby uzależnione od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych Osoby z uzależnieniami behawioralnymi Sprawcy przemocy nadużywający alkoholu lub substancji psychoaktywnych Rodziny osób uzależnionych Rodziny osób nadużywających substancji psychoaktywnych lub ryzykownie realizujących zachowania uzależniające

Źródło: Opracowanie własne.

7. Cele strategiczne

Strategiczny cel *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027* określono jako: **Osiągnięcie przez mieszkańców Gminy Żórawina satysfakcji z życia przez stwarzanie możliwości zaangażowania się w działalność pozytywną (m.in. edukacyjną, kulturalną, sportową, społeczną) oraz ofertę działań umożliwiającą rozwiązywanie problemów uzależnień.** Dla realizacji celu głównego określono trzy cele operacyjne. Cel główny i cele operacyjne przedstawiono na schemacie.

8. Zadania i kierunki działań

Dla realizacji celów operacyjnych, a co za tym idzie celu głównego, wytyczono zadania, kierując się zadaniami gmin określonymi w Ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi³ oraz Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii⁴. Cele, zadania oraz konkretne działania do realizacji zestawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Cele operacyjne, zadania i działania *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027*

Cele	Zadania	Działania
Cel operacyjny 1. Podejmowanie działań w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień, wsparcia osób uzależnionych i ich rodzin	Zadanie 1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych	1.1. Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie możliwości uzyskania pomocy w przypadku uzależnień i przemocy w rodzinie 1.2. Prowadzenie rozmów motywujących do leczenia przez GKRPA 1.3. Utworzenie nowej siedziby Punktu konsultacyjno-informacyjnego 1.4. Udzielanie pomocy psychologicznej w formie porad i konsultacji osobom uzależnionym 1.5. Finansowanie kosztów związanych z wydaniem opinii psychologicznych i psychiatrycznych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu 1.6. Finansowanie kosztów terapii z użyciem wszywek alkoholowych 1.7. Wsparcie terapii osób uzależnionych w ramach Grupy AA i działań Stowarzyszenia MONAR 1.8 Wsparcie materialne i edukacyjne dla inicjatyw podejmowanych przez podmioty zajmujące się statutowo profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień
	Zadanie 2. Udzielanie rodzinom, w których występują uzależnienia, pomocy psychospołecznej i	2.1. Wsparcie rodzin, w których występują uzależnienia przez GKRPA 2.2. Udzielanie pomocy psychologicznej w formie porad i konsultacji członkom rodzin, w których występują uzależnienia w Punkcie konsultacyjno-informacyjnym

³ Art. 4¹ ust 1. Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Dz.U. z 2023 r. poz. 2151, tekst ujednolicony.

⁴ Art. 10 ust. 1. Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, Dz. U. z 2023 r. poz. 1939, tekst ujednolicony.

	<p>prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą domową</p>	<p>2.3. Udzielanie pomocy prawnej rodzinom, w których występują uzależnienia 2.4. Podejmowanie działań w rodzinach, w których występuje przemoc domowa, w ramach działalności Zespołu Interdyscyplinarnego 2.5. Wsparcie osób z rodzin, w których występują uzależnienia w ramach grup wsparcia i programów edukacyjno-wspierających</p>
<p>Cel operacyjny 2. Prowadzenie profilaktycznej działalności integracyjnej i edukacyjnej, ukierunkowanej na zaangażowanie w aktywność pozytywną, uwzględniającej problematykę spożywania napojów alkoholowych, innych substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych oraz kwestie zdrowia psychicznego</p>	<p>Zadanie 3. Udzielanie rodzinom, w których występują uzależnienia, pomocy społecznej</p> <p>Zadanie 4. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom dzieci i młodzieży</p>	<p>3.1. Prowadzenie pracy socjalnej w rodzinach, w których występuje problem uzależnień 3.2. Udzielanie pomocy społecznej w przypadku ubóstwa i wykluczenia społecznego rodzin, w których występuje problem uzależnień 3.3. Wsparcie uzależnionych osób bezrobotnych w podjęciu i utrzymaniu zatrudnienia poprzez wsparcie pomocy społecznej i Powiatowego Urzędu Pracy</p> <p>4.1. Realizacja na terenie placówek oświatowych programów profilaktycznych znajdujących się w Systemie rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, skierowanych do dzieci i młodzieży i ich rodziców 4.2. Realizacja na terenie placówek oświatowych autorskich programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców 4.3. Realizacja pozalekcyjnych programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży poprzez organizowanie pozalekcyjnych form spędzania czasu wolnego w tym dofinansowanie tych miejsc 4.4. Realizacja i dofinansowanie pozalekcyjnych programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży poprzez organizowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych w tym dofinansowanie miejsc realizacji w/w zajęć. 4.5. Zapewnienie dzieciom pomocy psychologicznej i socjoterapeutycznej oraz dożywiania w ramach programów opiekuńczo-wychowawczych 4.6. Utworzenie placówki wsparcia dziennego 4.7. Dofinansowanie organizacji półkolonii i innych form wypoczynku z elementami profilaktyki 4.8. Organizacja warsztatów kompetencji rodzicielskich</p>

		<p>4.9. Prowadzenie prelekcji dla rodziców i opiekunów dzieci i młodzieży 4.10. Prowadzenie działań profilaktycznych dla rodzin 4.11. Zakup materiałów dydaktycznych dla potrzeb profilaktyki uzależnień</p>
	<p>Zadanie 5. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom osób dorosłych, w tym seniorów</p>	<p>5.1. Opracowanie, zakup i dystrybucja materiałów informacyjnych służących profilaktyce uzależnień 5.2. Realizacja kampanii profilaktycznych 5.3. Organizacja, dofinansowanie działań integracyjnych z elementami profilaktyki dla mieszkańców Gminy 5.4. Organizacja dofinansowanie zajęć z elementami profilaktyki dla seniorów 5.5 Organizacja, dofinansowanie różnych form artystycznych promujących zdrowy i trzeźwy styl życia</p>
	<p>Zadanie 6. Podnoszenie kompetencji osób zajmujących się działaniami z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom</p>	<p>6.1. Zakup literatury i materiałów z obszaru uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej 6.2. Monitorowanie skali problemów uzależnień w środowisku lokalnym 6.3. Finansowanie szkoleń i innych form podnoszenia kwalifikacji członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania uzależnieniom oraz przeciwdziałania przemocy domowej 6.4. Kierowanie pracowników pomocy społecznej i Punktu konsultacyjno-informacyjnego na szkolenia i inne formy podnoszenia kwalifikacji z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania uzależnieniom oraz przeciwdziałania przemocy domowej 6.5. Finansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli i wychowawców w zakresie realizacji szkolnej interwencji profilaktycznej w przypadku podejmowania przez uczniów i wychowanków zachowań ryzykownych 6.6. Finansowanie szkoleń i innych form podnoszenia kwalifikacji przygotowujących nauczycieli i wychowawców placówek oświatowych do realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień i przemocy domowej</p>

		6.7. Wdrażanie superwizji pracowników realizujących pomoc psychologiczną dla osób uzależnionych i rodzin, w których występują uzależnienia lub przemoc
	Zadanie 7. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów uzależnień	7.1. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych i innych podmiotów realizujących działalność w sferze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień zgodnie z przyjmowanym corocznie programem współpracy gminy Żórawina z organizacjami pozarządowymi
Cel operacyjny 3. Przeciwdziałanie naruszeniom prawa w handlu napojami alkoholowymi oraz podejmowanie interwencji i działań prawnych przez GKRPA w celu przeciwdziałania uzależnieniom	Zadanie 8. Kontrola sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Gminy	8.1. Realizacja procedury wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych 8.2. Szkolenie sprzedawców napojów alkoholowych 8.3. Prowadzenie działań kontrolno-interwencyjnych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Policję w zakresie przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
	Zadanie 9. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego	9.1. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii 9.2. Występowanie przez GKRPA do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego

Źródło: Opracowanie własne.

Do każdego działania przypisano realizatora lub realizatorów oraz określono wskaźniki realizacji działania, które pozwolą na monitorowanie i ewaluację realizowanych działań. Realizatorów działań i wskaźniki zestawiono w tabeli 8.

Tabela 8. Realizatorzy i wskaźniki realizacji działań *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027*

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki
1.1. Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie możliwości uzyskania pomocy w przypadku uzależnień i przemocy w rodzinie	GOPS GKRPA Zespół Interdyscyplinarny Punkt konsultacyjno-informacyjny ZOZ Jednostki oświatowe	Liczba zrealizowanych działań
1.2. Prowadzenie rozmów motywujących do leczenia przez GKRPA	GKRPA	Liczba przeprowadzonych rozmów
1.3. Utworzenie nowej siedziby Punktu konsultacyjno-informacyjnego	GOPS GKRPA Urząd Gminy	Liczba nowych siedzib
1.4. Udzielanie pomocy psychologicznej w formie porad i konsultacji osobom uzależnionym	GOPS Punkt konsultacyjno-informacyjny	Liczba osób korzystających z pomocy Liczba porad
1.5. Finansowanie kosztów związanych z wydaniem opinii psychologicznych i psychiatrycznych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu	GOPS GKRPA	Liczba opinii
1.6. Finansowanie kosztów terapii z użyciem wszywek alkoholowych	GOPS GKRPA	Liczba osób objętych wsparciem
1.7. Wsparcie terapii osób uzależnionych w ramach Grupy AA „Początek drogi” i działań Stowarzyszenia MONAR	GOPS Grupa AA „Początek drogi” Stowarzyszenie MONAR	Liczba osób objętych wsparciem
1.8 Wsparcie materialne i edukacyjne dla inicjatyw podejmowanych przez podmioty zajmujące się statutowo profilaktyka i rozwiązywaniem problemów uzależnień	GOPS Grupa AA „Początek drogi” Stowarzyszenie MONAR	Liczba zrealizowanych działań
2.1. Wsparcie rodzin, w których występują uzależnienia przez GKRPA	GKRPA	Liczba rodzin objętych wsparciem
2.2. Udzielanie pomocy psychologicznej w formie porad i konsultacji członkom	GOPS	Liczba osób objętych wsparciem

rodzin, w których występują uzależnienia w Punkcie konsultacyjno-informacyjnym	Punkt konsultacyjno-informacyjny	
2.3. Udzielanie pomocy prawnej rodzinom, w których występują uzależnienia	GOPS Punkt konsultacyjno-informacyjny	Liczba osób objętych wsparciem
2.4. Podejmowanie działań w rodzinach, w których występuje przemoc domowa, w ramach działalności Zespołu Interdyscyplinarnego	Zespół Interdyscyplinarny GOPS GKRPA	Liczba rodzin w których wszczęto procedurę Niebieskie Karty
2.5. Wsparcie osób z rodzin, w których występują uzależnienia w ramach grup wsparcia i programów edukacyjno-wspierających	GOPS Punkt konsultacyjno-informacyjny	Liczba prowadzonych grup wsparcia Liczba realizowanych programów Liczba osób objętych wsparciem
3.1. Prowadzenie pracy socjalnej w rodzinach, w których występuje problem uzależnień	GOPS	Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu uzależnienia
3.2. Udzielanie pomocy społecznej w przypadku ubóstwa i wykluczenia społecznego rodzin, w których występuje problem uzależnień	GOPS	Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu uzależnienia i ubóstwa
3.3. Wsparcie uzależnionych osób bezrobotnych w podjęciu i utrzymaniu zatrudnienia poprzez wsparcie pomocy społecznej i Powiatowego Urzędu Pracy	GOPS PUP	Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu uzależnienia i bezrobocia
4.1. Realizacja na terenie placówek oświatowych programów profilaktycznych znajdujących się w Systemie rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, skierowanych do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców	Jednostki oświatowe	Liczba zrealizowanych programów Liczba uczestników: dzieci i młodzież Liczba uczestników: rodzice
4.2. Realizacja na terenie placówek oświatowych autorskich programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców	Jednostki oświatowe	Liczba zrealizowanych programów Liczba uczestników: dzieci i młodzież Liczba uczestników: rodzice
4.3. Realizacja pozalekcyjnych programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży poprzez organizowanie pozalekcyjnych form spędzania czasu wolnego w tym dofinansowanie tych miejsc	GOPS Jednostki oświatowe GKRPA Urząd Gminy	Liczba zrealizowanych programów Liczba uczestników liczba dofinansowań

4.4. .4. Realizacja i dofinansowanie pozalekcyjnych programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży poprzez organizowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych w tym dofinansowanie miejsc realizacji w/w zajęć.	GOPS Urząd Gminy	Liczba realizowanych programów (liczba zatrudnionych trenerów) Liczba uczestników Liczba dofinansowań
4.5. Zapewnienie dzieciom pomocy psychologicznej i socjoterapeutycznej oraz dożywiania w ramach programów opiekuńczo-wychowawczych	GOPS	Liczba realizowanych programów Liczba uczestników
4.6. Utworzenie placówki wsparcia dziennego	GOPS Urząd Gminy	Liczba utworzonych placówek Liczba uczestników zajęć
4.7.. Dofinansowanie organizacji półkolonii i innych form wypoczynku z elementami profilaktyki	GOPS, Jednostki Oświatowe	Liczba zrealizowanych półkolonii Liczba uczestników
4.8. Organizacja warsztatów kompetencji rodzicielskich	GOPS GKRPA Jednostki oświatowe	Liczba warsztatów Liczba uczestników
4.9. Prowadzenie prelekcji dla rodziców i opiekunów dzieci i młodzieży	GOPS GKRPA Jednostki oświatowe	Liczba prelekcji Liczba uczestników
4.10. Prowadzenie działań profilaktycznych dla rodzin	GOPS GKRPA Jednostki oświatowe Urząd Gminy	Liczba działań
4.11. Zakup materiałów dydaktycznych dla potrzeb profilaktyki uzależnień	GOPS GKPRPA ZOZ Jednostki oświatowe Urząd Gminy	Liczba zakupionych materiałów
5.1. Opracowanie, zakup i dystrybucja materiałów informacyjnych służących profilaktyce uzależnień	GOPS	Liczba opracowanych materiałów
5.2. Realizacja kampanii profilaktycznych	GOPS GKRPA Jednostki oświatowe Urząd Gminy	Liczba kampanii

5.3. Organizacja i dofinansowanie działań integracyjnych z elementami profilaktyki dla mieszkańców Gminy	GOPS GKRPA Jednostki oświatowe Urząd Gminy	Liczba działań
5.4. Organizacja i dofinansowanie zajęć z elementami profilaktyki dla seniorów	GOPS GCK	Liczba zajęć Liczba uczestników
5.5 Organizacja, dofinansowanie różnych form artystycznych promujących zdrowy i trzeźwy styl życia	GOPS, GCK, Szkoły	Liczba form artystycznych Liczba uczestników
6.1. Zakup literatury i materiałów z obszaru uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej	GOPS GKRPA ZOZ Jednostki oświatowe Urząd Gminy	Liczba zakupionych materiałów
6.2. Monitorowanie skali problemów uzależnień w środowisku lokalnym	GOPS GKRPA Urząd Gminy	Liczba działań monitorujących
6.3. Finansowanie szkoleń i innych form podnoszenia kwalifikacji członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania uzależnieniom oraz przeciwdziałania przemocy domowej	GOPS GKRPA Zespół interdyscyplinarny	Liczba form podnoszenia kwalifikacji Liczba osób biorących udział w formach podnoszenia kwalifikacji
6.4. Kierowanie pracowników pomocy społecznej i Punktu konsultacyjno-informacyjnego na szkolenia i inne formy podnoszenia kwalifikacji z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania uzależnieniom oraz przeciwdziałania przemocy domowej	GOPS Punkt informacyjno-konsultacyjny	Liczba form podnoszenia kwalifikacji Liczba osób biorących udział w formach podnoszenia kwalifikacji
6.5. Finansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli i wychowawców w zakresie realizacji szkolnej interwencji profilaktycznej w przypadku podejmowania przez uczniów i wychowanków zachowań ryzykownych	GOPS GKRPA Jednostki oświatowe	Liczba form podnoszenia kwalifikacji Liczba osób biorących udział w formach podnoszenia kwalifikacji
6.6. Finansowanie szkoleń i innych form podnoszenia kwalifikacji przygotowujących nauczycieli i wychowawców placówek oświatowych do realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień i przemocy domowej	GOPS GKRPA Zespół interdyscyplinarny Jednostki oświatowe	Liczba form podnoszenia kwalifikacji Liczba osób biorących udział w formach podnoszenia kwalifikacji

6.7. Wdrażanie superwizji pracowników realizujących pomoc psychologiczną dla osób uzależnionych i rodzin, w których występują uzależnienia lub przemoc	GOPS	Liczba pracowników korzystających z superwizji
7.1. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych i innych podmiotów realizujących działalność w sferze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień zgodnie z przyjmowanym corocznie programem współpracy gminy Żórawina z organizacjami pozarządowymi	Urząd Gminy GOPS	Liczba wspartych organizacji pozarządowych
8.1. Realizacja procedury wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	Rada Gminy Wójt Gminy Urząd Gminy GKRPA	Liczba wydanych zezwoleń
8.2. Szkolenie sprzedawców napojów alkoholowych		Liczba przeprowadzonych szkoleń Liczba uczestników szkoleń
8.3. Prowadzenie działań kontrolno-interwencyjnych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Policję w zakresie przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	GKRPA Policja	Liczba podjętych działań
9.1. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	GKRPA	Liczba podjętych interwencji
9.2. Występowanie przez GKRPA do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	GKRPA	Liczba wniosków do sądu

Źródło: Opracowanie własne.

9. Realizator *Programu* i realizacja działań

Realizatorem *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027* jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Osobą odpowiedzialną za realizację *Programu* jest kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

W realizacji zadań i działań określonych w *Programie* GOPS współdziała ściśle z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a także z innymi podmiotami, włączającymi się w realizację poszczególnych działań. Należą do nich m.in. Zespół Interdyscyplinarny, Punkt konsultacyjno-informacyjny, Zakład Opieki Zdrowotnej, Gminne Centrum Kultury oraz jednostki oświatowe. W realizację *Programu* włączają się również władze: Rada Gminy Żórawina oraz Wójt Gminy Żórawina, a także Urząd Gminy. Działania mogą być także realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami.

Realizacja celów, zadań i działań objętych *Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027* została zaplanowana na okres od stycznia 2024 roku do grudnia 2027 roku.

Określone w *Programie* działania mają charakter długoterminowy, większość z nich realizowana będzie w trybie ciągłym w całym okresie obowiązywania *Programu*.

10. Finansowanie

10.1. Źródło finansowania *Programu*

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027 realizowany będzie ze środków finansowych zaplanowanych w budżecie Gminy Żórawina, stanowiących dochody z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych mogą być również finansowane z pozyskanych środków zewnętrznych.

Środki uzyskiwane z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych wydatkowane będą wyłącznie na działania zaplanowane w *Programie*, mające rzeczywisty związek z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień.

Wydatki przeznaczone na realizację zadań własnych wynikających z Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi⁵ oraz Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii⁶ ujmuje się corocznie w planie budżetowym Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dziale 851 Ochrona Zdrowia, rozdział: 85153 – Przeciwdziałanie Narkomanii i 85154 – Przeciwdziałanie Alkoholizmowi.

10.2. Zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych powoływana jest zarządzeniem Wójta Gminy Żórawina. Wójt Gminy Żórawina zarządzeniem wprowadza regulamin pracy GKRPA.

Zgodnie z art. 4¹ ust. 4. Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi⁷ w skład gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Od 4 grudnia 2023 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych funkcjonuje w składzie: przewodnicząca Komisji: Anna Dytwińska oraz członkowie Komisji: Adrian Ćwiek i Katarzyna Kojka⁸.

Zgodnie z art. 4¹ ust. 5. Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi⁹ *Program* określa zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

1. Przewodniczący Komisji, za przygotowanie, organizowanie i przewodniczenie pracy Komisji, za każde posiedzenie Komisji otrzymuje wynagrodzenie w wysokości 10% minimalnego wynagrodzenia za pracę, obowiązującego w dniu posiedzenia Komisji.

⁵ Art. 4¹ ust 1. Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Dz.U. z 2023 r. poz. 2151, tekst ujednoczony.

⁶ Art. 10 ust. 1. Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, Dz. U. z 2023 r. poz. 1939, tekst ujednoczony.

⁷ Art. 4¹ ust 1. Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Dz.U. z 2023 r. poz. 2151, tekst ujednoczony.

⁸ Na mocy Zarządzeń Wójta Gminy Żórawina z dnia 1 lutego 2022 r. nr UG.WG.0050.8.2022 oraz z dnia 4 grudnia 2023 r. nr UG.WG.0050.130.2023.

⁹ Art. 4¹ ust 1. Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Dz.U. z 2023 r. poz. 2151, tekst ujednoczony.

2. Członkowie Komisji, za przygotowanie i udział w posiedzeniu Komisji, za każde posiedzenie Komisji otrzymują wynagrodzenie w wysokości 5% minimalnego wynagrodzenia za pracę, obowiązującego w dniu posiedzenia Komisji.
3. Podstawę do wypłacania wynagrodzeń stanowi podpis złożony na listach obecności z poszczególnych posiedzeń GKRPA.
4. Członkom GKRPA przysługuje zwrot kosztów podróży wynikający z udziału min. w szkoleniach, konferencjach seminariach organizowanych poza terenem działania Komisji na zasadach określonych w przepisach w sprawie wysokości oraz należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na terenie kraju.

11. Sprawozdawczość

Sprawozdawczość działań realizowanych w ramach *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027* będzie realizowana zgodnie z art. 4¹ ust. 2b i ust. 2c Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi¹⁰.

Raport z wykonania w danym roku *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027* sporządza Wójt Gminy Żórawina i przedkłada Radzie Gminy Żórawina w terminie do dnia 30 czerwca roku następującego po roku, którego dotyczy raport.

Na podstawie ankiety opracowanej przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom Wójt Gminy Żórawina sporządza informację z realizacji działań podejmowanych w danym roku, które wynikają z gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, i przesyła ją do Centrum w terminie do dnia 15 kwietnia roku następującego po roku, którego dotyczy informacja.

Prace sprawozdawcze dotyczące realizacji *Programu* dla potrzeb Wójta Gminy Żórawina prowadzi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

¹⁰ Art. 4¹ ust 1. Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Dz.U. z 2023 r. poz. 2151, tekst ujednolicony.

12. Monitoring i ewaluacja

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Żórawina na lata 2024-2027 będzie podlegał systematycznemu monitoringowi oraz ewaluacji.

Monitoring będzie prowadzony na bieżąco, w jego ramach realizowana będzie obserwacja wdrażania poszczególnych działań i analiza wskaźników realizacji działań. Monitoringowi i ewaluacji służyć będą sprawozdania z działań realizowanych w ramach *Programu* wskazane w punkcie 11.

Ewaluacja dotyczyła będzie oceny rezultatów realizacji poszczególnych działań, przy czym kryteriami oceny będą wskaźniki realizacji działań oraz analiza jakościowa dotycząca rozwiązywania zidentyfikowanych problemów społecznych. Ewaluacja całościowa *Programu* przeprowadzona zostanie w 2027 roku i służyć będzie opracowaniu kolejnego programu.